

COLECCIÓN
XYZ

**LOÛOÿAÛAC NAM
CHEÛO'CHIGUÍ
TAQ NYOT'TA'A'**

Loğoyğac nam cheğo'chigui taq nyot'ta'a'

COLECCIÓN
XYZ

**LOĞOÿAĞAC NAM
CHEĞO'CHIGUI
TAQ NYOT'TA'A'**

Para la traducción a lenguas originarias de los materiales de la Editorial Mingeneros se respetaron los criterios acordados por lxs traductorxs y sus comunidades respecto del uso de determinadas palabras en idioma español para facilitar la comprensión del texto.

Ra qaiso'ogue' nam roq'she laqtac nache qaŷasaŷalec na Qom laqtaqá nache no'onataŷat ñe Editorial Minguenero nache qaŷ'uateque'á ram nache etec taq so nqataŷac ra qaŷo'ot cam ŷo'ot ca lerec ra qaŷso'ogue' taq cam neta'gue' nataqaen qaŷ'uateque'á ram yo'oqchiguí la'aqtaqá ram qaicá camye nache qaŷalecnaúo nam ro'oqshe nache ishet ra qaŷaŷatetec nam nerec.

Autoridades nacionales

Presidente de la Nación

Dr. Alberto Ángel Fernández

Vicepresidenta de la Nación

Dra. Cristina Fernández de Kirchner

Jefe de Gabinete de Ministrxs de la Nación

Lic. Santiago Andrés Cafiero

Ministra de las Mujeres, Géneros y Diversidad de la Nación

Ab. Elizabeth Gómez Alcorta

Secretaria Unidad Gabinete de Asesorxs

Lic. Lara González Carvajal

Directora General de Prensa y Comunicación

Mg. Andrea Mallimaci

Directora de Contenidos

Lic. Carolina Atencio

Nam uetalec

Naigui nam nerec	7
Nam ueta'guet na alpipi taq LGBTI+ na sonaqtá'á Argentina	8
Chegueô'chiguí saq'ena'á'	9
Nam naiguí na nalota'a na cheô'chiguí taq na nÿot'ta'á'	18
Qanauaġaġasheguem ye cheqa'gué: Taia'gué nÿot'taġac-cheqa'gué. Uaġaġá' ye cheqa'gué	26
Qaipa'ġaneguet, maġasonaġac taq na'atec qauemapi	29
Nam qaisaġalec taq na na'aqteguac ra qaiasaġalec	32
Chaqnaġaec, naco'nae nam añaġac, ño'onnataġanaġac, nca'aġaguenagac taq nven'nataġa qauem	36
Nÿamaġataġac taq nam nqolategá nam lo'oġoġaġac	44
Nÿot'ta'a lo'oġoġaġac ra egó' enauac. Nam taġa'gué na lo'oġoġaġac, lataġac ra chegoq'ta'agué (Ley N° 26.743) taq nam na'aqteguac na enauac	45
Nataġac ram nacheyé ra etec	48
Na'aqtaġaneguec nam cheqa'gué	55
Qanaloqchiguiñepí nauo'pí nÿot'ta'aepí	56
Nam paġaguenagac ca cheqa'gué, cam etec queer	58
Qaimeten na la'ae'té ralaġaeqá: na nache'ena'am ra cheqa'gué taq nÿot'ta'ae	62
Na no'oneguac na laiepi nam cheqa'gué taq na nÿot'ta'a ena'am ye qailotagui iaġasolec nampi políticas públicas. Qaimaġalec nam Estado	68
Pa'atec na'aqtec	70
Nam qaichoġota'gue	71

Ra qāyauo'ó ñe Ministerio de las mujeres, Géneros y diversidad de la Nación nache loğonec nam nloquiağac enauac som chaqa'gué so movimiento feministapí taq nam n̄yot'ta'a', taq ra nacheyé política ra naguí del Gobierno Nacional ra ñāyamağá'ñé na neré lalamağat nam n̄yot'ta'a'.

Nam nshiquiáğá na nquieğá taq na saishet ena'a' ra ishet ra qaitağayāğan ra ndoté' cam onolec, taq ra ishet ra he'nam ra qaipactegué' enauac nam político enauac na sonaqt'a. Taq ra ca qartağayāğac ra ená nquieğá iasoğogát na lo'ogoyāğac seyatena' ram na'aqteteguc l'llá ra eta'a'pí, nache nam políticas taq na ra qa'yo'ot ra ntelagá taq ra qanpoğoené ra qan'naequepegué'pí ra nachená na política taq ra qa'yo'ot ca pağaguenagac taq ra qāyachağan.

Ram qatağanağac tāya'gué ra qāyalağatec na ne'eneguec na enec na alpí taq na LGBTI+, taq ra qaitauaneguec na laguec ra n'uenaganağá ra ishet ra qanaralağatrec cam etec ra qaishetm taq yaqneq nam saishet ra e'ná' nam qāyayamatipiguiñí qala' iasoğogát nam chego'chiguiñepí.

Himmavec ra hinloquiağae nam qanquitağac cha'ye nam qaratağac ishet ra eta'a' qome nache uo'ó ca naigui l'loğoc qāyalecnağana'uá nam qancotatapíguí yo'oqchigui ndotapeguetpí na alpí taq nam LGBTI+.

Qalağayé sevoqtaequé na lma' ca ñichiguiñá, nache selaqaequé ca shenaqtapeguec senatağanaqaeque cam tāya'gué na na'aqtağanağac mashe yí. Cam ueta'á nache ishet ra qāyalağatec taq qano'onağat ca latağac ra ñauanağá', qanauachigui na nāya'nec nache ishet ra qaiviregué himmavec nam sonaqtalec país.

Ená ya'an na Editorial nachená na loğonec lcuen'natağá himmavec nam lvillağac, ntağayāğac taq na no'onatağanağat ra qai'uen ra qanayeguelec nam nqaec ra qanauağayāğasheguem nam Argentina pa'a'yo'ot ra saq'ena'a' ca shenaqtapeguec. Na l'llonağac taq na no'onatağanağat qāyayamağá'ñé ena'am na pağaguenatağanağac, ra qāya'aqtağanem ra yālağatec ra ilaequé na ncuen'natağá. Uo'ó ca chegoqtapigué na naloqneq ená qana'atağañigui na chegoq'chigui taq n̄yot'ta'a', nache ishet ra maeche hil'laequé ca latağac ra uo'ó ca yo'ot taq ra r'cuen'natağan, taq ra ya'añaqchet na ralağac qay'uen nache ishet ra ená sonaqt'a esá ra shenaqt'a' nache enauac taq himmavec.

Naigui nam nerec

Na mashe yâyamaqchiguiñe natağac n'uağayâğatesheguem no'oneguc esá, eta'apí taq nam nsotalá nam al'uá cha'yé qalotá nam hil'lota'guet nam nağat'é nache naloqtetec nam lcuen'natağá, nam n'natağanağac taq yamatağac. Ñem sello Editorial Mingeneros nacheñé ra pa'âyá'get nam ta'ya'gué taq, ra nache'yé ra na'añağac nache qouapegué' cha'yé auasateguet so 10 de diciembre 2019 ra qa'yalemaqtelec ra añağatağac nache ntauane' ñe Estado ueta'guet ca nvenağanağá saqayapequé nam alpí taq LGBTI+.

Soonatağalec ra ishet ra shenaqta' nae'tağá ra nyot'ta'á' nache'yé na enec taq na qana'ya'ñegué nache nam sonaqta'guet nache'yé ra esá himmavec na nağat'é. Qarasatağac ra qanauağayâğasheguem cam yo'oqchegue chego'chigui. Ra ishet qo'yasheguem, ra is'souecpí enauac nache qa'ya'añaqchet, nache nam enecpí nam alpí taq na LGBTI+ ishet ra napağa'lec ena'am na loo'onatağanağac nam política cha'ye nache'yé, ena'am na eta'á' na sapia'telec taq na nyot'ta'á' nache qara'té himmavec ra uo'ó cam nasatağacpí.

Savoqo'ó cam qaraloq nec mpa'at'teguet ena'am so togoshec, qaivo'ó ca lamó naquiguishheguem qaramtá, onatağanağat qal'uo'ta'á, ra qai'uen nache qal'uo'ta'á, onatağanağat ra uo'ó ca ntağayâğac camachaqcá qai'uen qa'yalemaqtelec nam qai'uen nagui sonaqtai'guí taq iaveca'aguet ca ralağaec n'natağanağac. Sanağauó nache ram ta'ya'gué ra laquec taq qanauachigui na na'ya'nec enauac nataqaen avirağatec taq qanachet'talec na nconatağac.

Nam ta'ya'gué na qalaponá XYZ sematağanağañé ra etec ra qaimeten nam al'uá. Ra amqai'yağaná ra anqalegó' ra uo'ó cam arcuen'natağá taq auayatelec cam esá nache auacolec cam tate'ua qamachaqcá loğoyâğac ca chego'chigui nam nyot'ta'á. Seuataqlec ram so'otaq ca ralağaec natağanağac ra uo'ó ca loq'nağanağac nache qanaloqteteguet nam natağac ye chego'chigui, na mağasoğonağac taq som ne'enağanağac, nam ntelağá, nam nquieğa ndotapeguet nam cheguego'chigui taq na lapá la'yepí.

Lasatağac na sonaqta'aguet napağaguená ram ro'onatağaná' taq na yalectauó yağañé, nache lleguec, ra pas'á ram qaicolecpi. Ram lo'onatağac ñe pa'ata'guet nache ñe'guela'ua nam esá nache ranağan nache na'yasheguempí ra qo'yerañé so togoshec llequiağac. So hl'goc ra nagui s'amaqtená' nache sanaq'sheguem na na'aña'té nache qailo'gué so l'looqó' na nme'nağanağac Ra shenaqta'a' taq nache'yé ra sonaqtelec nache so'onatağanaq nagui na nağat'é.

Lara González Carvajal
Secretaria Unidad Gabinete de Asesorxs

Nam ueta'guet na alpipi taq LGBTI+ na sonaқта'á Argentina

Sopí pa'atec vi'ipí, souaqpegue' nam qoýaqnecpí nam sonaқта'á nache navegueuopí nam yo'oq uat'toğonağanağac nam enec nyot'ta'a' taq himmata'a' na sonaқта'á. Na lerec ñe esá ýalecnauó napí ralağaecpí tağayâğac, raueğan so yo'oqchequí laýepí taq so vichiguiñá so ntağayâğac ra qaitağayâpiguí taq qano'nağat ca taýa'gué nache himmavec ra qanaýa'ñegué.

Qalaq nagui, na'tağá nam taýa'guepí, nam sonaқтаigui nağa'tepi uó na quitağac yo'chguí taq qaicá ca enec, enauaqué, na saq'ena'apí ra chegueğota'gué, ra ýauectegá'pi ra ro'onatağana'pí nache laguec. Nache onağaec ra qanaviquicheguem ra setağasoqteğá' taq ra setağasó' nam "saq'ena'á na chegueğochigui'" taq ra hiv'vira'guet ram qanyeteté' qanloguiyé.

Nam shenaqtegá saq yoğo'guet cha'yé lamó chegueğochigui' ñem nalletañé, ñechañé ram nquieğatec cam nco'nae cam lta'raec ca neta'á ra ýalectaigui' ca iallep'pí, alpípí taq LGBTI+, qanapağa'lec nam uau'chiguiñé taq qanayectapeguelec na laýepí. Qanalo'ten cam lamó chegueğotapiguí, nache qaýavo'ó cam lenağat taq qai'uomaequé ca qaiqolataequé uao'chiguiñé nache qaýavağañé qanoq'tayâpiguí ca nmeh'nağanağac ralağaec taq no'onatağanağatpí nache qaýayamağañé nache ishet ra qanayegué cam qaec taýa'gué na sonaқта'á shenaқта'á.

Qai'uat'ton saishet ra shenaқта'á, qaýayaten ra che'etó taq etec ca qaýatağanegué, nache qomi'ýachağanaló ra nacheyé taq ra saishet ra qairağan, ca'yé nachená na nalletañé na mashe ýayamaqchiguiñé sonaқта'á nache ishet qanaralağat. Egó, cha'yé qalaqa'á ra so'onatağanaqtec enauac na na'agat'té.

Chegueô'chiguí saq'ena'á'

Nam saq'ena'á' chegueô'ta'gué nache na namağasoğonağac qaŷaŷamağa'ñé nam sonaqtá'a nache qaŷavo'ó ca qanaquieğatesheguem ra naco'ná'a sonaqtá'á', onatağanağac, natağac, nvenağanağá taq nam qanayetalec: ye "mağasoğanağac". Ñe llağatağae ñem mağasoğonağac n'yoqtec ra lmanağanağa nache pa'achequem taq uayá lcuen'natağá, qaŷasağalec nam nachaqná taq ca lamağasoğonağac ra enauac na sheğauapí taq cam ŷana'gué ca onolect'a'á' ra nconağat'theguem eye laŷepí.

Nam chegueô'chiguí nam saq'ena'á' eye:

- Yamatağac, cha'yé som uau'chiguiñé ŷamağatağac enauac nam nashe'la' 'pi.
- La'ğasoğonaguec, cha'yé ra ualec enauac nam alpipí taq na LGBTI+.
- Lqo'nağat, cha'yé naco'na'a nam n'ŷot'ta'a latağac ra saq'ena'á' taq ra ŷaŷamağa'ñé: nam ivenaequé, nam chegueô'chiguí taq nam chaqa'gué na lau'ó.

¿Cam etec ra uo'ó na saq'ena'á' na chegueô'chiguí?

- Erá nam alpipí taq na LGBTI+ ra saishet ra ŷalecta'uá ra uo'ó ca qanasachequé nam neta'á taq nam sonaqtalec paispí.
- Ená alpipí taq nam LGBTI+ saqpoc ra qaicuen'nata' ra qaialecnağanauó nam no'onatec ra taqaen poctá' ram qaishetem qalağayé na ŷallep'pí ena'am na lo'onatec.
- Ram qaŷetegá nam ŷallep'pí nachená na ishet ra coletac nam nqaec, taq nam alpipí qoŷanec ra netañá nam lmá'.
- Ram qaŷauo'ó nam na'ağat, qoŷectá, qalca'ate'uá nam ŷallep'pí ŷaguec qalaq nam alpí taq LGBTI+ nache poctá.
- Nam ñaq'piolecpí chenatá ra ishet ra nachaqná natağacpí, noğot, na'ashağac taq na na'ashağantecpí n'ŷot'ta'apí raq chegueô'tagué.
- Nam no'onatağanağac taq ntaleağá qaipa'ağalec nam alpipí taq nam LGBTI+.
- Ram qaŷauo'ó nam ralağaec pağaguenağac qalcate'uá nam chegueô'tchiguí.
- Nam chalatağac taq nam yo'oqchigí lo'oğôŷağac nam alpipí taq na LGBTI+ ueta'á ra mağat'chağá cha'yé nache etec ra etec napí.

Sauoqo'ó ca le'erağá

Nam saq'ena'apí himmavec nam shegueğauapí ŷoğosa'aló nam ltağaŷağac taq n'ŷot'ta'a' nam ueta'á. Qoŷectegá na mağasoğonağac qaŷaŷatec ra ueta'á ra camachaqcá uá'gué. Cha'yé qoŷetegá uo'ó ra ndotecpí ra taŷalec nam na'achic'ŷağac qalaq uo'ó na qaicá, nache na'alağá ra ŷalamağatchiguí na taŷasheguem ndotec taq nam sonaqtalec, nam ndotepeguec na latağac ra nacona'ap'pí nam shegueğauapí.

No'onatağanağac taq na saq'e'na'a'

Na no'onataqanaqá yo'oqtá na saq'e'na'á' nam raloqnağatapeguelec, na llegue'uó nam qaiuetaequé ra qo'yoq'cheguemelec, ra ishet hivire'uá ra uó'ó cam lo'onatec esá' (nache uó'ó ra ishet ra qayauo'ó ca latá', cam yasaqte'uá, jubilariorio, seguro) taq nam la'ye'pí. Taqaen ra yo'oqtá ca yó'ot'tec namalpi' taq LGBTI+ ram lca'ate'uá nam yó'ot'tec na yallep'pí. Erá nataqaen yauo'ó cam lamağasonağac taq nacha'qna' na'aqteguec ra qaisaqot nam alpipí taq na LGBTI+ nam yo'oq'chegui lo'onatac, qalaq nam lma' yauo'ó laguec ra qoianem na yallep'pí.

→ Yallecta'uá nam nmenağanağac onatağanağac

Yallectapegueuó nam alpipí nam menağanaqá no'onatağanaqá naigui' ra 49,2%, 21 lleguiñé nquiguiné ra qanaloqneguet na yallep'pí (Ministerio de Economía, 2020^a). Ena'am, uó'ó nam yaloqnağana' nam alpipí ra hiv'virapegué na napağaguaenağac pa'asheguem (universitario), nache ueto'ót lapá ra yallectapegueuó, qalaq nam saishet ra ena'am nam secundario ra mashe (himmat qataq egueta'e).

Era l'lla, nam onatağanağac saq'en ra qaica' nam alpipí nache yaguec nache saishet ra ena'am na yallep'pí. Nam alpipí qañepí (ye 29 vi'í) nache nluetapeguelec ya qo'yoq'cheguemelec ra loquiaqá ra qaica' yó'ot'tac nache ye n'uenagağanağa ra 23% (Ministerio de Economía 2020^a). Nach ra l'llá, nache nlleteguiñé ye neriguishet "Radiografía de la Sindicalización en Argentina" (Tomada-Scheleser-Maito, 2018) nam yallectapegueuó nam alpi' nam sindicato saqpoc, qa'ra l'llá nache qaica' ca yataqtá no'onegué taq ye la'ye'pí, saq'ena'á'.

Nam saq'ena'á' qo'yoğot'chiguiñí ram nate'ná' nam qailotepeguetpí. Qailoq'nağana'á, nam alpipí taq na LGBTI+ nam uó'ó na yá'apigui' nachená na qalotá na nque'nağac taq ndo'oguet na saq'ena'á' ra shetaeque hinnoğone'uá na menağanağaquí ra ro'onatağana' cha'yé nam yapota'guet nven'natağapí, taq nam na'aqtağanağac ra yaqalategá ra yallectauó qalağayé yapitegá ra saq'ena'á'. Qalq nam nanet'tañé ñe Agencia Nacional de Discapacidad (ANDIS, 2020) nam himavec na sonaqtalec na alpipí ra uec ra saqnoelec ra mashe uó'ó ca Certificado Único de Discapacidad (CUD) chaqnatá ye 9,9% nam ro'onatağatec qalaq nam yallep'pí nache 14,5% erá ra lyac, erá ra neta'. Eso so lleguec nam shegueğauapí himmelá', nam alpi' yachağalec ye 0,9% ra qaitağayapigui' cam qaichichiguiñá no'onatac ra qaisachigui' ca namağashec ra qal'lotegué', qalaq nam yallep'pí nache yachağana' ye 1,7%.

Nam uetapigui' nam LGBTI+ taqtá yactec taq ueto'ót nam qa'ya'mateguelec. Nam na'aqtağanağac ñereguishet "La gesta del nombre propio" (Berkins, 2006) taq "Cumbia, copeteo y lágrimas" (Berkins, 2007), som uauchiguié natağanağacyem ueta'á na Trans uañá ye La Matanza so 2012 ueta'guet ñe Inadi taq ñe Indec taq nam maletepí ram lapotega'pí nam qotoğopí. Mashe diez so vi'í so "La gesta del nombre propio" so 2017, nateteguetspí erá naloqnelec ye 80% nam ra uó'ó nam Travestipí, transpí ra eco' ñaq

quetalec ra himmen na lo'oc taq nachaqná nam himmelec ra pa'ata'guet na yâyamaqchiguiñé. Ená nataġanaġac ye La matanza yecchiguiñá ra ocho nam diez ra yâyachoġot nam travestipí ra nachoġot ra esá ra lo'oġoŷaġac ra hil'lotaegue nam lo'onatec, ra hin'noġoteuá ra qainat'talec ra hin'noġote'ua nam lmenaġanaġac yâyamaqchiguiñé.

Enac ye lŷé, ye paġaguenāġac "Orgullo (PRIDE) en el trabajo. Un estudio sobre la discriminación en el trabajo por motivos de orientación sexual e identidad de género en Argentina", lo'onatac ñe Federacion Argentina de Lesbianas, Gays, Bisexuales y Trans (FALGBT) nam Organización Internacional del Trabajo (OIT) so 2015, ŷachaġan so lo'onatec naloq nec yo'oqchigui na uetapigui naLGBTI+ nam menaġanaġa onataġanaġa. Yem leriguishec naqa'ñé na ra uo'ó na nachaqná taq ra lqalaec ra uetapigui nam llequiaġac lo'onataġacpí:

- Nam qoŷetapeguec ra qaipet'tegá ra taŷaŷé na nŷot'ta'á' nam na'aqtaqá taq ra lataġac na lme'naġanaġac ra qanquiategá ra coletec nam neta'á himmavec taq nam no'onataġanaġa cam ua'gué.
- Nam alpipí lesbianas qainat'tecpí nache ŷectagá ra eco qanqoġolec ra lataġac nam lo'oġoŷaġac ra ueta'á ye lo'onataġanaġa. Ram yo'oqt'tá ra saq'taeguet na lo'oġoŷaġac ra aló esá nache qananomteguet ra lta'araec na nquieġá ra ueta'á na lo'onataġanaġa.
- Yem l'llá, nam ŷallep'pí gays na ŷateñé ra eco naman ra lo'oġoŷaġac nache ecó ŷaŷamaq'chiguiñé ra ueta'á yem menaġanaġa ontaġanaġa nache taŷa'gué ra nacheyé. Ralaġaecta'aguet, yem nachaqná na'aqteguec qanasoq'ta'á ra saishet qaŷasateguet yem na'aqteguec so ialé ra ŷo'ot ca "lo'onatec so aló" qaŷaloqnaġaná ra ntelaġá nataqaen so maġasoġonaġac cam uañá ca lo'onataġanaġa.
- Nam qainat'tecpí ŷectagá nam nquieġá chegueġo'ta'ague qanataġañá nache qaillecnaú. Nache ishet ra qaŷaloqnaġaná som uau'chiguiñé n'nataġanaġac ra shetaique auo'onataġan qaŷauo'ó nam nerec ra an'noġoneuó ua'á nache am qainat ye ueta'á na anachalatġac, cam ar'uó' nataqaen ra uo'ó cam antauanaġauá nam shegueġauapí.
- "Nam lcuen'nataġá himmavec nam shegueġauapí LGBT qainat'tecpi, nache qaillec ra sa'laġaec na ŷoqolatec ra hin'noġoneuá' nam ontaġanaġac cha'yé nam shegueġauá trans", eyé ye napaġaguenāġac ra mashe ŷa'aġata'gué ra qaiquelocauc qaŷauaġañé ye lma', ra qaŷo'orauec ñe paġaguenāġaqui taq cam ua'gué ra qaitaġaŷepigui, ra qalotá nam shegueġauapí trans ra ŷachetec ra nacona'pí nache saqaichoġoren nache talec na llegec na nachalaġac.

→ Ua'gue ra ro'onataġan

Nam himme'guet nam alpipí nacheyé ra n'ualaġaené na nŷec ra qaisheten: yem ŷo'oqtá ye 16,5% nam enauac ra uo'ó ca lo'onatac nam alpipí ra himmelá' taq ye 21,5% na

mashe qaishetec (Ministerio de Economía, 2020^a). Nache ye yo'qchigui na laŷepi onatağanağaeŷepi nache sainoğoteuá ye mache enec nache taqaen cam l'uenagağagá cam neta'á.

Ena'am ye onatac uañá ca nyec amqaiheten, uo'ó nam qanapağaguetegá qalotá nam alpí, ecó nataqaen naco'nae na pağaguenagağac taq na tan'nağanağaec (qoŷeccheguí na enfermería). Ra qaisagağec nam nam laŷepi, ram 4 ca alpí chegueqaiğui ca 10 ra quetalec na ontaqanaqá nache qaŷaloqnağana ye qaŷamağalec ye ueta'á nyec ra hi'lo'gué nte'lá. Nam ue'guet na ŷallep'pi taq nyoqtec, nache qalotá cam ua'gué ca laŷepi nagueŷeguem qae'uağaŷağaneguŷepi na nachağna onatec, na nachağna nauagaŷağasheguem taq na energía (Ministerio de Economía, 2020a).

Qalaq so laŷé, som nrec "Cumbia, copeteo y lágrima" so 2007 lerec himmetac na lo'oc nache ecó nacheŷepi ra raueğatepigué nam travestipi taq nam trans nache nqueğataec: "Erapí ra ueto'ot na nyoqtec onatağanağac eyé 14,8% na qinat'tecpi taq qaŷaŷamağañé ye onatac eye peluquería, tetağanağaqui, depilación na taŷa'gué nqoñoğot'tañepi. Pa'atec, ye 3,1% ra ŷaçoğot ra hicoapeguŷepi ca l'llá ra qaishetec (vichiguiñá na taŷa'gué na sonağta'á ena'am na soche qoŷanec taq ca hicoapeguŷepi na l'ua) taq eyé 1,2% ncaltauec cha'ŷepi nacheŷepi yem hicoapeguŷepi nam l'ua'pi".

→ Catá ca laueguŷepi

Na qaishetec na alpí esó, ecó' poctá, 29% nache qapio'lé saishet ra ena'am ra qaisheten na ŷallep'pi. Nache lta'araec ra qanaloqneguet ena'am na ontağanağaec eco saishet ra ŷaŷamaqchiguiñé, nache hi'viregué eyé 35,6% (Ministerio de Economía, 2020^a). Enam himmel'a', ra uo'ó na 100 peso nache raueğanec eco ena'am so ialé, qalaq na aló nache 75 pesos (INDEC; 2020).

Qalaq nam LGBTI+, qaicá cam qanapağaguená cheta'gué nam sonağta'á ra uetalec nrec ra qoŷoqotá ra qaishetec ram chegue'qaegué ra ecó nyot'ta'ápi. Nache egá' nache som nrec qaimata'á ra ñe Organización internacional del Trabajo (OIT) "Eta'á na onatağanağac: Ye qaiquic'tapegué'ua nache saqaloqtá ra qaisateguŷepi" (2011) nalletañé nam nqueğá nache hiv'viroŷepi ra hicoğogan ra qoŷoqteguŷepi ca nashevé namayepi hiv'vita ye 3 taq ye 30% entauaac nam onatağanağaeŷepi ena LGBTI+ taq sopi laiepi ra mashe ŷaŷatetecpi ra heterosexuales.

→ Lma' lapó' chañé / Techo de cristal

Qaeviragué na vichiguiñá na nasatağac nam ua'gué saqaeshen era ecó' nachağanatec nache jectá' ra lqui'ic nam alpí. Nam napağanağat na choğora'natağac (ena'am na na'aqteŷepi) nalletañé na ra saishet hivire'ua ye nqa'ñé cam etec ca qoŷanem lauequ/raueğan, tategapi, na laŷepi. Ndotec na 5% na alpí ra ro'onatağateŷepi himma'guŷepi qaŷasağalec ra hi'lo'gue na Dirección taqaen na Jefatura, qaq' nam ŷallep'pi nache napacalec (INDEC, 2020). Qaq' nam LGBTI+ qalaqaec ra hiv'virá ra

noqchetasheguem ra uóó ca qaiqañaneguet ye taguí ecó' qaiquelocauec ra eco uasuelec ye no'otağac taq lo'ogoğagac ra chegueğota'gué.

Sanate'na'a' taq ra yalecte'uá na ontac lliquiağac

Nam llegeuo nam alpí na política eco' yáañaqchet so nloquiağac chegueğota'guí so nasheguempí ra eco yáyaq'chet taq yauo'ó ra yáañé taq qoyenñé na enecpí, (ra nallet nam alpí, lañolec taq nalotec) nache qaýasoqot ye esá llegeuó cam uañá ca taýa'gué taq ra yalegue'uá. Qalağayé, so nquictauec nam alpí ra ueta'á ra qoyocheguemec ca ueta'á, ñaq sağanağa ra hiv'virasheguemec ra eta'á' nam chegueğochigui nam uañá na legislativo anataqaen ra uóó ca qaýasağalec na yo'qcheguí.

Nam qaiqolategá ra qaiví' ra eta'apí egó' nalletañé ye ua'auchiguí nam na'aqteguempí ra chegueğochetapigui nache qaequelocauec nam alpí nam ua'gué ra nasatağac egó' qaýañaqchet na yallep'pí cha'yé qoyetegá qaica' ca lo'ó taq sanaló'gueta nachaqná, yaguec na ntonağac egó' nam llequiağac saqaloc ra llegec ra uóó ca qoyañá na naqañé som n'naeğauá iallep'pí. Nache erá, ra ltağayagac nam alpí nam ua'gué nachağatec nache qaýapo'guet, tacheguiñá taq qaýayamağa'ñé.

Nam lletağac legislativas de 2017, ñe Cámara de Diputadxs naeguí so qoyanesheguem ye 106 alpí, erá 41,2% ra himmavec. Nache naloq nec ena'am ye ueta'á ñe Senado, uañá nam alpí nalotecpí nacha'lec ra 40,3% ra himmavec. Nache na provinciapi, ra yalectapegueuó na parlamentaria nache hivita na 24%, qalaq nataqaen uóó nam provinciapi qaica' ca yalectauó nataqaen salamae' na alpí hime'eguet ñe nasoğonalá' (Ministerio del Interior, 2020).

Ra qanachağanec na yalectauopí nquictauecpí taq qanalletañé nmayépi organizacionpí taq na agrupacionpí femenistapí taq LGBTI+ ra mashe loğonec na enec ra natqaen ra mashe yáayamağa'ñé nam etapeguec ra qaýauo'ó ra eta'apí na ralağaec nam queta' na política nam nta'alpí na ueta'á ye municipales, provinciapi taq nacional. Natqaen ra qanaralağat na legislación, ena l'llá ra qoyañanağasheguem taq qaýañaqchet ye nañá ca hil'lo'gué nam chegueğochigui taq nyot'ta'a nam vivhiguiñapí taq nam qay'yoğolec nam neric na política ra esá ra yanem na enec ra eco ishet ra uóó ca acheec ra qaýauat'tón nam l'loquiağac ra qaýaché nam nquevo'ğoc enam nqaecpí, nam sonaqtá'á taq na enauac ra yalletaaupí.

Onağac ra ñachatağalec ram ña'aq'tağanağá qata' ra salegueğa'tauó nam política nataqaen ra sachanağac na ra uóó ca onatağanağac ra qaýalağatec nam ua'gué qon'naqá', nam qailotapigui yo'qchigui yamağatağac chalatağac ena enauacpí nam sheğauapí nam sonaqtá'á. Onağaec ra yo'oqtá' taq qai'uat'ton napí ra yalectapegueupí nam alpí taq LGBTI+ nam sonaqtá'á qarmá', na nquia'qá, ena mashe yáayamaqchiguiñé, nam pağaguenaqá naponaqá, naponaqá himmavec, taq nam lañepí. Enauac nam no'onatecpi cam ua'gué ca qaiasağañá nache qaeuen, cha'yé uóó ra saishet ra qaela'á.

Saq'ena'a' taq nam ntelağa

Nam qaýme'eguetpí ntelağa nachená na qaý'otpí ra qanayeglec na ná'aqğa'té cha'yé nqalağat'tepeguec taq nte'lá nam enauacpí. Nam laloq nec na añağac taq na ncuen'natağá ra ntelağa n'noğoshec, nsoğop'pí, sheğauapí ra ñaq'etá ra ialağaguet can neto'ot, nam onatec hil'lotegué' nam n'hiec taq hiyaquetec, rshe'nağaná nam nallec, ntelağa chalatağac, ýamağatağac, taq nam nachaqná ntelağa na chalatağac, talec ra Ita'araec nachaqná na alpípí taq na LGBTI+.

Nam saq'ena'a' laguec taq na ýamağatağac enauac na ntelağa, nachená na qaelotaquí ye cheguego'chigui enauac, nataqaen ye qaishetenec namayé taq na lachoğoyec nam alpípí. Nam alpípí taq na lleqiağac na LGBTI+ ra qaiñoğot ra mashe ýa'an'ñé ra onağaec ra qanayeguelec ra onatağanağac ntelağa ra eco' qanasoq'taá nam político taq económico ra ýanaigui raq'en na organización social ra ntelağa eco' nacheñé ra lquiyaq'té ra saq'ena'a' cha'ye qaelotaquí ye cheğochigui lo'ogoýağac. Ená saq'ena'a' eco' nache "ectec" nam telağa ra nlağatecpí ra qaialemaqtalec yemayé Estado, nam empresas taq nam nauo'pí.

Nam ntelağa nachená na qai'uen na onatağanaqá' sae'uen ra qaisheten, cha'ye qai'uen ra laguec na chalatağac napí sheğauapí, na n'venağanağá ishet ra qay'uat'ton taq qaimit ra laguec ra saishet ra qai'ot'tec qaýaýamağatchiguiñé nam sonaqtá'á'.

- Nam alpípí lapaqteñé ye 76% nam himmelec na lo'onataqa' na n'hiecpí saishet ra qaisheten. Ram himmelec naloq nec ra 6,4 horas laloq nec na ná'aga'té. Qalaq ye 57,9 nam ýallep'pí ýalecta'ua' ra lo'onatec taq himme'guet 3,4 horas ra ná'aga'té nam ýo'ot'tac (Ministerio de Economía, 2020b). Esó 3 horas ra egó' som alpípí ra ýaqchet'tecpí, ra nteltağá taq ýo'ot'tac nam nachaqná nam nyec nache ra naigui 51,7 na ná'gat'té nam vi'í ra uetec na nachalatağac.
- Nam ueta'á nam ñaqpiolecpí Ita'araec nam qaicolec nam onatec ra qaisheten. Cam ua'gué ca nyec uo'ó cam ñoqolqá, nam alpípí ýaguec nam lo'onatec taq ltelaga, nataqaen ra mashe uo'ó ca ýacotapeguet ra qaisheten, qalaq ra qailoq'nağaná cam ialé ra qaica lo'onatec (Ministerio de Economía, 2020b).
- Ñem yo'oqchigui onatağanağac taq na ntelağa nam nyec saishet ra qaisheten qalağayé ñe Producto Bruto Interno¹ uetalec ye 16% nam immavec, napaquelec nam industria (13,2%) taq nam himmetec (13%). Qalaq ýaýamağa'ñé yem naigui na lashevé namayé onatac, ra qaimetec namayepí nachená nam ýaguec ra uo'ó nam isheten nam economía nam Argentina (Ministerio de Economía, 2020b.)
- Qalaq nam LGBTI+, nataqaen ýalecteguet na namağasoğonağac ye ntelağa ra eco' saishet eco' qaiqueloca'guetpí nam lavo'pí taq ra eco' rque'etegá nam yo'oqchigui ntelağa yem neta'á lma' ýalecta'aguet ca laýepí.

¹ Nam naigui na lmenec taq nam lashevé (PBI) nache naloq nec ra uo'ó lmenec taq lavecuec nam qaimetec nam sonaqtalec al'ua' (país).

Saq'ena'a' ra hin'noôte'uá nam al'uá

Enná Argentina, ñem la'aqtağanağac ñe Organización de las Naciones Unidas taŷalec ñe Alimentacion taq ñe Agricultura (FAO), ye 50% nam netalec ŷóot'tac na al'uá nache nachat'talec nam alpipí ra eco' nachaqná na ŷóot'tac. Qalağayé, nam alpi taq nam LGBTI+ saqai'uo'neguet ra hin'noğone'uá nam al'uá, nam etağat, taq nam yo'qchigui qaiqui'igui. Nam saq'ena'á' na cheğo'chigui ra qaishenem nam al'uá nache ena'am ra qaipact'tegué nam sheğauá ialé ra no'ona'guet, nam no'onaguet nam iallepí ra nam narenağac, ram lle'emağasoğoc nam iallep'pí nam lapaqteñé saqalshe'egué ra qaimetapeguez nam al'uá taq nam nmenağanağac na al'uá, nache nam alpipí taq nam LGBTI+ uetaqigui ra qaicá ca lpotec saishet ra ena'am na iallep'pí ra ialectapegueú.

Ená togoshec npağanağac, ñağatec som paeguet nam ialé, ŷauo'ó ca laloqnez na nvenağanağá taq nam lahiepí, nam políticos, sociales, taq na natağacpí.

“¿Amnamo'ô'uá/Ñaq sa'gana'gá?”

“¿An'ÿen qona'am sota'e alolé!”

“¿Am qano'ona'gateguet nam no'gotolec ra al'lapegué?”

“¿Cam laguí ra qomí' auacha'ganeguet cam arta'gãya'gauá?”

“Ená na la'asha'gac na iallep'pi, ishet ra am na'a'gat”

Ena'am ra soché na'aqteguet ona'gae, ená na s'a'gasoqtegá ra lapá taq uo'ó ra maiche s'o'gona'gá nache sain'noma'gá. Qalayé, nae'ta'gá ra qapio'lec cam qanaua'gãya'gãsheguem ra qai'uat'ta'á nam iallep'pí taq nam alpipí. Nam saq'ena'á' na che'gô'chiguí uo'ó nam na'aqteguet qo'yoq'tec (ena'am n'ôot'ta'á' nquie'gá), nache ena'am ra ÿo'oqtec na na'aqtecpí ra mashe qaina'ya'guet nam na'aqteguet na sonaqtá'á.

¿Negue'cá ca l'llá ra ÿoq'ttá nquie'gá ra saq'ena'á' ra uo'ó ca che'gô'chiguí? ¿Cam l'llá ra ta'ya'gué Lo'ôgôyâgac ra natené' nam che'gô'ta'agué na ÿaguec nam lcho'goyec nam enec?

Nýot'ta'a, qaiquelocavec taq nquieğá iasoğat nam cheqa'gué

Nam na'aqtec sa'lağaec na saq'ena'a' na chegueqa'gué ecó' ýo'oqcheguí nam nquieğá qoýectegá na chegueqa'gué, nache ecó' qaýo'otec na'at'tañé ra qaýlağaguet nam enec nam sheğauapí taq nam nsotauecpí lvenağanağá nam alpipí taq nam LGBTI+. Nam qoietegá nquieğá ishet ra ndo'oguet ca naýepí iasoğat na cheğo'chiguí ra iageuc chağañegué nache na'agat ra natenaguet nachaqná ueta'á na clase social, na lpa'a, ra uapiguí ra hiv'ven nam enec taq nam nachaqná.

Ram hivitchiguiñé napí nquieğa taq na saq'ena'a', nache, ishet ra nquieguisheguem ra qaýo'oren na etec, nam cheqa'gué, la'amaqtağac, lañoqó', latağacó nam cheqa'gué, taýa'gué nam loğoyagac, samnoelecpi taq nam laguipí, ram eco ndotapeguet ra saqaila'á ra talec na enec taq, ra ecó', poc cam hiavaná ra esá ra talec nam ñe'eguenagac.

Na Ley ra napağatalec ýaleguet ra ntelağá, qanlağá/qanchen'nağanec taq qaýapalağat na nquieğá nam alpí ená ua'ague qamachaqcá ra qan'noqchenağasheguem ram nacota'apí (N° 26.485) ýa'agat nam seis namayepí nquieğa qairotapeguelec nam alpipí, loğoyagac, psicológica, sexual, nvenağanağá, loğoyagac taq política. Ena'ampí ýa'an nam ocho na lalaguepi nýot'ta'á ra qaýoğotegá nam nquieğá: nam namağashé na nýec, na no'onatağanaqá, nquieğá ra andotec ram nquictavec na auquetapiguí, obstétrica, qaýo'ottá, nquieğá na alpipí ra ueta'á nam ncon'naqá taq nquieğa ram quetagué nam política.

Nam nýot'ta'a nquieğá taq nam leleguepi na nquieğá ecó' nlletañé nam nven'natağá taq na na'aqteguet queta'gué ra nquictavec ra qanapağaguetegá taq ra uo'ó na rtaq'tec/na'aqtecpí qaimeten ra ta'ayá'gué na cheğo'chigui taq ra nýot'ta'aget. Ram etec'có, poc'tá nam mshe yo'oqtá ra no'onaguec. Qaýaloqnağaná, ra saqay'ýamağaren ra nlatağanağac ra qaýasağaequí nam qaimetetec taq nam qaýağatapoiguí ra himmavec qanağayagategá ra "ecó' qanaman" ram qailoqnağaná nache egó' eso qanaman nlağayec ra uetagui na nquieğá. Qoýenec'rá', so nqaec ýaguec ra qoýoqtec.

Nam naiguí na nalota'a na cheğochiguí taq na n̄yot'ta'a'

¿Negue'ná na cheğochiguí?

Ram uó cam ananel'lec ra ayoğolec, auasateguetpí na n'natağanağac nache so l'llá ra auoğoná ñe na'atağanağaquí na uó na qamchaqcá ua'gué nqon'naqá na achegueğochiguí nache ishet ra ec'' mashe auayaten: am aló/am ialé, enauac cam aegué. Qalaq ¿cal catá na yanaguí erá qomité'/enauac? ¿Taq cal catá' ra ena'am ra saleqta'a' nache setağasoqta'a' taq so'ogonağá nam nachaqná ua'gué ca onatağanaqá, pağaguenagaquí taq nam nqaec?

¿Nec naiguí ye na'aqtec género? Yem naiguí ra qanachağanec nache qağachağaná ra luecó taq ra qoğectegá na enauac ra qanağachichiguí ra ecó' qaeuat'taeque nam sheğauapí ra ñeguiñí nache mashe qaiağaten ra iale/aló mashe qoğyanaguí nache qoğectegá ra ecó' qoğenapegá ra sağanaq'cá ca qoğyanaguí: aló (loğoqté/lağağá) / ialé (namó) ena'am ialé. Nache naiguí ra'erá nache erá ra enauac ra chalatağac ena'am na onatağanağac, nam nvenağanağa, ram ueta'aguet na lağepí ena'am na lağepí cam ua'gué.

Nache nam cheğoqta'gué nache naiguí ra uó nam mashe lo'ogoyâğac mashe yatañé ra ialé taq ra aló nache egó' mashe nchet'tá ra naectaegué, nam lauopí taq ca pağaguenagaquí. Nache himmata'a' nam nmallağacpí ram uó cam yo'ót taq ra yaleca'guet nam na'añağac ra yağamağatchiguiñé na lme'nağanağac nam al'ua' sonaqtá'a', s'amaqtenaq ra uó cam qomí'yalecta'guetá, taq ra cam etec ra ñanomaqteguet ra qomí' saqaivo'neguet cha'yé qomí' choğorá', natağacó taq nam políticas ra qailecta'aguet nam sheğauapí ra cam ua'gué ca uañá.

Ram naloq nec ra yataqta qanaloqten, eyé naigui na'aqtec cheğochiguí nache yo'oqtegue ra saq'ena'a' nam yağamağatipiguiñé na sonaqtá'a' taq ra ñağatec ra ualectá na togoşhec no'ona'guet na saqağamağaren ua'á nam lma', nam onağataqá', nam nqaec taq ram ua'gue ra ialecta'ua' na onta'a'. Ra mashe qoiasheguem nache naectaegué ra naloqtağanapec, qanoctağapiguí taq, soche qaicolec, nache qano'onağat. Cha'yé qalotá taq n̄yot'ta'a' na loğoyâğac nache ishet ra saleğat'a'a'.

Cheğochiguí / Género

- Yanagatağanağaec: tachequí ra qainağa'guet na saq'ena'a' nam mağasonağac.
- Aualectapegueuó: naiguí ra anachağanaú aualectapegueuó cam qoueta'a' qamachaqcá aualectapegueuó.
- Lağaraec/ueğaraec: yaq'nağae/ec taq ishet ra qanauağayâğasheguem nache'etae cam etec na qaicolec.

- No'onataġanaġaqui: nachená na nalletañé taq nquieġatec nam laġepí sonaqtá'aguet (nauó', paġaguenaġaquí, n'uenáġanaġá).
- No'onataġanaqá/nate'na'á': na'aqtec n'yoqtec ra ecó' na'aġasontec ra qa'auo'ó ra qo'anaiguí nam enauac na sonaqtá'á, qaralamaġat, nañoġoqui, nam ta'ya'gué na loġo'yaġac, nam lañoqó' taq nam laiepí.

Villaĝac taq ra qanoctaŷapigui ra ŷalegá'pí nam naigui na cheĝo'chigui

Nam qanoctaŷapigui taq qanapaĝaguetagá na saqen'a'taq nam cheĝoqta'gué saishet ra chata'gué. Nache'ha'yé ra qaicuenatá so Olympe de Gouges taq so "Declaración de los Derechos de la Mujer y la Ciudadanía" som 1791 som nmallaĝac nam enauac so nalletaĝac nam alpipí so mashe XIX. Som na'a', ralaĝaec ca anigui nache qaiconot ra onaĝaec na qanapaĝaguená taq na qoŷanaigui ra na'aĝaŷaĝañé ra ŷoĝosa'á na nataĝac, político taq nam togoshec.

Simone de Beauvoir "El segundo sexo", 1949.

"Saishet ra soche amñeguiñé ra am aló: avitá ra nache am. Qaicá ca taŷa'gué na chalataĝac, ra nqalaĝá canmayé lashevé nache naigui na lqui'í ra iapolec nam laiñegueshec nam sonaqtá'á na sheĝau alpí; nache etá na laponaĝaquí na sheĝaupí nachená na ŷo'ottac nam iallep'pí qalaq so qaicá ca lapotec nache qoŷanaigui ra ecó' quietegá alolé. Ram ndoteguet ra uo'ó cam qaitauanec ca nŷá nache ishet ra ecó' nataqaen ra nŷá taq l'llá. Qalaq ra am uo'ó nache am pa'iot, qa' so noĝotolec iañoĝot ra maeche uen'nataĝan ecó' cheĝoqta'gué maeche nŷot'tapeguelá'. Qalaq soua ialé' taq aló nam lo'oĝoŷaĝac nam uautec nache qaitauan nam nachaqná, na no'oĝonaĝat ram io'ot ra ŷaŷa'neguet nam al'uá, cha'yé ue'é naua lae'té, naua l'uaĝayé, nache saishet ra qaŷaloqnaĝaná ra ue'é ca loĝoqté taq ra qaicá, nache egó' qaŷaŷaten na sonaqtá'á himmavec".

Joan Scott "El género: Una categoría útil para el análisis histórico", 1986.

"Nam cheĝo'ta'agué nachená na no'oĝonaĝat na'achiguiñí ra ialeca'aguet nam sonaqtá'á ndotapeguet na qaiŷot'tapeguet na naloqnaĝanaĝat na loĝoshetepí taq na cheĝo'ta'gué ra lataĝa'té uauchiguiñé ra mashe iale'guet nam namaĝasonaĝac".

Luciano Fabbri

“Apuntes sobre Feminismos y construcción de Poder Popular”, 2013.

“Sashetaq’ sa’ataqchiguiñé, ena’am naguí, nam aniguí so género, ia’agata’gué cam cheqaegué so nataġac (nam n’cuen’nataġá nam ialé taq na aló, saishet ra na’ateté himmavec nam sonaqtá’a qalaġayé maeché qailotaque qaiavo’ó nache ena’ac na nataġac, cheqa’gué nam lpie’ġac) togoshec (nam nataġac qaiayaneguet nam ialé taq nam aló ra ra lapá nam qanaŷache’chegué nam yo’oqcheguí taia’gue na togoshec) taq ra ratataqgué (na taiaqgué ra qaŷaŷatetec na ialé ra ishet ra l’uá nam aló, taq na aló ra l’uá nam ialé, nache na loquiaqá’ nam naiguí ra etec.)”.

Judith Butler

“Deshacer el género”, 2006.

“Ram qaŷaŷateteguet nam cheġo’chigui ra saqanaotgui nam togoshec nache qaiasateguet nam cheġo’chigui nache ra qaŷaŷatetec ra maiche lataġac neche ra, ra etec na loġoŷaġac, nache iauattauec nam qaŷo’ot, taq na himatauec na loġoŷaġac ra saishet egó’ yo’oq raq qaicá ca lataġac”.

Lohana Berkins

“Un itinerario político del travestismo”, 2003.

“Napi travestis nachenapi nam sheġauapi ra nauaġaŷaġasheguem naua nataġacó ra qaŷetegasat nachaqná ra ecó’ ŷano’ot na lataġac ra ŷa’ashaġanáe. Nam sonaqtá’a egó’ iataġaŷaġan nam loġo’tepí nam himavec na sheġap’pí taq na ra ishet ra qaitaġaŷaġan na qaique’etegá eso egó’ nataġac, som saiqala’ná, nam ueta’á, taq nam lo’oquiaġac taq na maische lqo’ġó nam sheġauá. Qoienec nam sheġauá ra uo’ó na loġoqté nache ialé nache uo’ó na namó qalq nam sheġauá ra uo’ó na loġo’té laŷaġa nachená na aló nache ram taegué nache qaiauat’ton ra aló. Qalaq nam travestismo nache na’agat nam qoŷenec naman na eauaqué noġoqté enauac na cheqa’gue na occidentales ra ecó’ Nae’taġá ra etec nam ncuen’nataġá nache ye’emaqtapec enauac nam ialé taq na aló”.

Julia Serano

“El privilegio cissexual”, 2007.

“Nam himmavec qomí’ shenaqtegá ra s’amaqtená’ ra nachená ra ñaloqtená na alpipí ta nam iallep’pí nachena qaró’onatec ualectá, himmavec nam shegáuapí ra ecó’ npot’tec ra na’ñé nauá dos naiguiló naloqnağanağac ram amqaipa’ğaneuec -iallep’pí taq alpipí- taq onolec cam rme’nağan ená naguí sonaqta’á nache qoie’nac nam nachená lleguec. Qalağayé, eco’ nache saishet ra nachená. Ram ñeguec ra qalca’yépigui nam alpipí taq nam iallep’pí nache lleguec ra etá, nataqaen ra so’otaqtec ra sachalec namayé. Ram uo’ó cam sa’ya’amaq’ten cam etec, nache himmavec ra qa’yo’ot ca say’lauá’ ra iauat’ton camayé no’oneguec ra iala’á cam seğauá: nache eco sai’lauá’ ca etec. nache saishet ra nacheyetá, qalaq’yé enauac qantoğonelec ra qoianaguí cam chagueqo’chiguí taq cam l’llá, nachaq’yé ra qoiq’tá cam neta’gué cam shegáuá l’llá ena’am, taq ra qapio’lec camayé yo’oqcheguí ra esá ra iaconá latağac. Nae’tağá ca qarcuen’natağá himmavec qo’mí’ nam qarme’nağanağac nchet’tec, nache nam, himmavec shenaqtec na saiaqa’gué cam etec ca sauoqtaequé qaralaqağat, taq ra soche sepetaq’tegá nam iallep’pé taq nam amp’pí ra ecó’ himmavec nam ra selaq’lec nam shegáuapi ra ñauanağae. Taq himmavec so’otaq, nae’tağá ra qomí’ cissexuales taq transexuales, ra qomí’ heteros taq ra qomí’ ishetree shenaqa’am na checná, nataqaen ra onolec bi-llete ra tres dólares”.

Mauro Cabral
“Si yo quisiera” (extracto), 2007.

“Hajá ra haiom shetec ra shetaeque salat ra haiom cheqavec nam sacheô'ta'gué, taq ra haiom shetaeque ra etec ram himmavec sauotec nam mashe yé taq na ra ishet ra him'maq. Ra ecó' ishet, ra taqaen ia'auamaqten, ra haiem saýaten ra sauat'ton nataqaen ra saishet nam nataâac iaqa'á: ra no'on. Ra uo'ó ca la'aqtec ra gainomteguet ra nache haiom, qalaqyé nam yáqtaqá na'né nache r'collichigui nam hit'taâaýaâac ram qaiasateguet raq ra saishet ra nam colelec na sont'ta'á, ra saishet ram uo'ó ca nque'en, ¡nam ara'aché!. Ndotec ra nmallaâac/na'aqtecpi ra quetaguí nam al'uá qaicá nqanaâateguet, ialé, nmetepeguelá', ialé.

Naloq nec. Cordobés añâgaec. Nache etec, naqná na'attañé. Saishet ra rpoqó. Saqñeguetaq. Himmavec ye'emaqtápí. Shemaqta', ye'emaqta na laýepi. Ñe'emaâañepí nam sheâap'pí ra yavoten so Señor, taq haiom nataqaen, yaleguet nam laýepí. Ra maische haiom ra shuecnapec nam sachoqta'agué nache qaicouae, nam ioc r'yââatec, nam ñamataâac teteguet ra ecó' haiom yeguetaâatot na tan'naâae. Ishet naqtaqaen ra saishet trans taq ram sheâauá iale, shche iale, ialecta'aguet himmavec nam sheâauapi ialé. taq nam alpi ram netalec nam al'uá. Nache etec ra ishet, ra haiom sau'ó. Qalaâayé saishet”.

Eleonor Faur
“Desafíos para la igualdad de género
en la Argentina”, 2008.

“Ye na'aqtec (género) chego'chigui qa'auo'ó, choqchiyá', nache himmavec ra qa'ogotegá enauac nam sonaqa'á (...) yalect'teguet ra qanayectapeguelec ra qay'yot'tapegá na nuec no'go'té nam ueta'á na onata'anaqá', ram qaimenec na qay'uetaeque taq ra qay'ya'galec na qoioqcheguemelec ra ialé taq na aló nam sonaqa'á. Ra qanquiegatec, ra qanaua'ga'gasheguem na nat'gacó taq ra laponá'pi nam chego'chigui coletapigue nam qay'yot'tapegá nam iallep'pi taq alpi ishet ra laguec pa'a'ya'yé na sonaqa' ra enauac qomi'himata'á', nache ra ialectapeuc nam lauo', lo'onatac, cam nata'agué taq na política. Nache na, qoiatepigui na organización na sonaqaigui ra sale'ga'ta'guet na chego'ta'gue qaica' ra qai'uo'ó ra nam qa'yo'on cam enec nam himmavec nam she'gaup'pi alpí tan am iallep'pi”.

Saqana'ña'ñegue saqayetpí

→ N'ýt'atâgac = Chego'cheguí / Sexo = Género

N'ýt'atâgac: naiguí na lo'ôgo'ya'gac ra chego'ta'gué, nam lo'ôgo'ya'gac qaialo'na'ganá nam nata'gac ra eco' ue'e cauá (l'uarac-alolé /ialé-aló) ram qanaia'che'cheguí ram ñeguiñí taia'gué, ra ncael'tac, lo'ôgo'ya'gac. Qala'gayé, na qai'yot'tape'gá saishet ra tachiguiñá enam'am so yo'oq'cheguí napi she'gauapí ra uo'ó nam lo'ôgo'ya'gac n'ýt'ta'a.

Chego'cheguí: nache ná ra egó' nata'gac chaqa'gué ra mashe qai'auo'ó na loec ra, ca cheqa'gué cha'yé na nata'gac taia'gué cam ua'gué ua'ña'ua'gué. Nam sona'qta'á qana'na'ctae'gue' so to'goshec ua'au nata'gac ra ue'e came'yé: aló (laia'ya'gá) =alolé // ialé (namó) = l'uarac.

→ Cheqa'gué = Aló / Género = Mujer

Qana'sache'gué cheqa'gué ra aló alpilu'ec ra qai'ya'ya'ma'ga'ñé ra saqai'ala'galec ra ua'ga'yá' ñe naiguí ra cheqa'gué nache saqay'acha'gan ra ua'ga'yá' nache ye nama'gas'o'gona'gac souá ialé, so aló taq LGBTI+, cam ua'gué ca sona'qta'á nache qandota'peguet onole'cta'á taq nam laguipí cam etec ca n'ýt'ta'a nata'gac.

Qanauağayâğasheguem ye cheqa'gué: Taia'gué ÿot'tağac-cheqa'gué. Uağayá' ye cheqa'gué

"Ye latağac nyotağac-cheqa'gué nacheyé ra tasa'guet nateteguet taq ra saia'naq nam femenistapí, cha'yé ra saishet ra qoÿoqtegué, ra qom' ñeguirinié ra alpí, yem na'aqteguet iecchigui ra qomi' alpí, nache naigui ra chegueğo'ta'gué so togoshec, ra ego' lata'araec saqanaÿa'ñegué nam eta'yáe na lo'ogoyâğac taq nam enecpi".

Dora Barrancos (2004)

Togoshecpí, so pağaguenagac so cheqa'gué qailotagui so nque'nağac ra qailalec ca naloq nec ra uapeguelec cam qoietapeguec qaÿayamağañé na lapaqtiguiñé sonaqtá'a ra saÿa'naq nagui. Eso nasatağac nache ÿayamaqchiguiñé: ye taÿa'gué nyotağac-cheqa'gué, nache, qanauağayâğasheguem na sonaqtá'a natağac nache ie'etegué na ÿamatağac nache no'onağategué ra uağayá' ra enauequé ialé', alol taq LGBTI+, nache naigui taq na naloğoc ra saq'ena'a' na nolectá'a. So 1975, Gayle Rubin (1975) iañigui son uauchiguiñí ego' onolec lta'araec na'at'tañé ra cheqa'gué qaiqolat'tapigui nyotağac ye no'onataganağac. "Ye latağac ra uağayá' nam sonaqtá'a nache qoianaegui na no'ogoyâğac nca'altauec nam taÿa'gué ra laguec nam uapegué' nam sheğauapí". Nache na ncuen'natağa qaÿe'guen qaÿachağan ra ená sanalo'guet ndotapeuet nam alpí taq na LGBTI+ cheqaigui ram uağayá' nam sonaqtá'a yo'oqchegui ra qaÿayamağañé na latağac.

Napi uağayâğac saishet ra esá qalağayé qaica ca hi'ue'lec, cha'yé niasheguem ra qaialağalec ra pa'ayañéguet na qoiectegá, chegueğoqtapigui taq na nsheguenağanağacpi, ego' quetapigui ra saqaila'a nache saqay'uata'a ra loec alpillecpi (ye'maqtapoc, uotağanaqae, yacnağae, me'nağanağae, choğoraqtá, sa'ra'añé, qaica ca naigui, taq qalotá nam laiepi), nam qanashetaeque luec nam 'uarac (añağac, sar'sallé, ÿa'nağanağaec, ialemaqtá, qoioqtá, qamachaqcá qoieneq) taq ra ramayé nache himmavec ra ego' pa'ayavec, na abyecto, na "santenegué", nam qaipa'ğanavec: napi natağacpiolec, na'aqtağaneguecpi taq na qoietapeguec saq'ena'a'pí taq na hilotaeq na cheqa'gué ra iachañá nam inqui'ieq na lapaqteñé ra ue'e camayé².

Cheğo'ta'gue na qaÿotauá ÿotağac anatómica-fisilologica nache iaq nec na ltağayâğac, naloğocpi, onataguecpi, me'nağanağacpi, enecpi taq na qaiogorenpi na sonaqtá'a ra ego' tachegué nam uetalec na uağayá'pí nam sheğauapi ra ÿaguec (taq

² Nam naigui saq'en no'ogoyâğac taq nam lle'guenağac nam no'ogoyâğac ra ialecta'aguet nam etapaeguec nam nloquiağac taq ra qaiuat'tonec ra mashe na'anñepí na LGBTI+ taq nam latağac ra maiche na'ağatteguelá'. Nam qaÿasağui "saq'eneguet" nmitaeque ra iachağan ñe chegueğo'chigui na añağac nache iamaq nam cheqa'gue taq na lmanağanağa. Nache na ena'am nagui, ianasheguem ra egó' enapegá ra saÿalağaguet taq ra saq'acnoguec na qoiectapigui ra na heterosexualidad ena'am na mashe na'anñé política, ÿo'ot'tecpi iachağan nam laÿa'nec cam ua'gue taq ia'añaqchet nam sheğauá taq nam laiepi, nachená ra egó' na'at'tañé ra mashe natetá' cam ueto'ot cam nchaqnağac taq so nquieğa pa'atalec nam nachaqná (Flores, 2005; Saxe, 2018).

ÿacheguegotapigui) iachalec na lapa'ta'a taia'gué ra saishet ra qalapağá' nam qoietapeguec na sonaqtá'a ra cheqa'gué.

Nam iamağatağac ra na'aqteguec ra himmavec ra ua'gué ñichuiñá nache qanauacheguí ca nýá'pí (nam nauo', ñe pağaguenagaqui, onatağanaqá). Taq, ena'am nagui, ÿaÿamağañé nam latağac ra seme'naq nam al'ua', ncuen'hatağá, qai'uat'ton taq qaÿe'eguen na chalatağac. Ram taÿa'gué na natağac ra suağaÿağá'guet senomaqtecguet ra ego' "qaicá ca etec" taq "himmata'a" ra hivitcheguiñí nache saqiasuelec: saq'ena'a' taq na nquié'ğá qamachaqcá ca "sanalo'ua'" cam etapeguec taq ye mashe ÿa'atañé.

Na saq'ena'a na cheğot'ta'gué, som ÿağatec taq nquiégatec nam sonaqtá'a nache nalec so qaitatalec ra uo'o ca ltağaÿağac ra qoiañiguiñá ra lmağasonağac nam iallep'pí nam alpi'pí taq napí LGBTI+. Nam sonaqtá'a nagui na'uo' ñaq'etá ra naÿamağatiguiñé uetectegá na mashe lapaqteñé, nache na l'uraec nache hipağañé na alpipi ego' alpiÿağac cheqa'gué ra uayá' na añağac taq ra qanaloqten ra uo'o cam lamaqtegueló taq cam laiepi'pí namashecpí enauac.

Iauat'tauec na qanotaŷapiguípi, ralağac nme'nağanağac ye n̄yo'nağac taq cheğo'ta'gué

So Icuen'natağá Judith Butler, so lo'onatec "El género en disputa" (2018), ŷauoó so Icuen'natağá ra nacheyé naigui ra ŷotağac taq cheğo'ta'gué ŷauatec nam ralağac qanoctaŷapiguí nache taŷa'gué ra mashe qaina'ŷac naua natağacó taq na latağacó ra qomi' ŷañiguiló ra nache shenaqtéc:

"Ra qanasoguiñé ye nerek massheyé nqaen ŷotağac, qalağayé onatec qaŷa'cheguiñé "n̄ŷotağac" nache nam tağacpí qanauağaŷağasheguem ye ego' cheğo'ta'gué; nache himmá su cheğo'ta'agué (...) Nache nam qoietapeguec ego' saishet ra qaŷaŷamağañé ra cheqa'gué ra qaŷaŷatetec na tağacó ra n̄ŷotağac, ená nache ra mashe uo'ó ca uetaigui qoianagui cheğo'ta'gué. Nache saishet ra nacheyé qailotagui ra ego' nanet'tañé tağacó so ŷo'nağac nanet'tañé (ra naigui saqanaraalağat), nache taqaen ra ŷecchigui ra qai'iotae'guá ra so qaiuo'ó nache etec ra nacheyé lleguec na ŷotağacpí. Nache qandotapeguet, so cheqa'gué nache saishet ra tağacó yem ŷotağac nataqaen nache lleguec na tağaŷağac/tağacó nache somaye "nachaqná ŷotağac" nataqaen ra "ŷotağac nacheyé" ñağatec taq ra lapağañé ra ego' 'ua'au na'aqteguet', chaqa'gué tağacó, ená uetalec na nloquiağac saqayqocha'á ca ueta'á nam tağacó ra noqchela".

Somayé cheqo'ot, qailotagui ye napağaguetegá na cheqa'gué, saishet ra ndotec na ŷotağac ra qalca'ŷepí nam nquieğat'tepeguec na iatañé lamağasonağac taq ca'ağaguenağac ra cheoqta'gué. Nam cheqa'gué tağacó nachená ra qailağatec na no'onatağanağac ra išet aua'uo'ó ca maiche arcuen'natağá ra anaigui ye ŷotağac taq ra etec ra souaq'ta'geuet yo'oqchigui taq anmatağac ra mata'get na ar'ŷepí. Somayé Butler, ye chqa'gué taqaen iaqneq ye ŷotağac.

Qaipa'ğaneguet, mağasonağac taq na'atec qauemapi

*"Arroz con leche
me quiero casar
con una señorita
de San Nicolás*

*Que sepa coser
que sepa bordar
que sepa abrir la puerta
para ir a jugar"*

Canción popular

Som uañá ca cheğochigí ñeguiñé, nam qanachalatağac cheoq'to'ot ra qaipicten ra qaiapağaguen taq na onağaeqá cam sonaqt'a'a nache iachağan ra nachaqná ueta'á nache saishet ra qansoguiñé. Nam lalacó nogoshec, na loğot, taq nam la'ashağantecpi, ra taqaen qay'yağaná ra ueta'á ñe pağaguenağaqui, nam sonaqt'a'a nagui na qar'uó'pí taq na naguipí arleğaqui, ego' qoramcheguiñé netagui na qaipa'ğalec taq na na'aqtecpí qauem ra chaqa'gué.

Ram etapeguec ra nacheyé, taq ra nacheyé ra pağaguenağac ra icotapeguet ñe pağaguenağaqui taq ñe lauó'pí, saiatenaq taq hinqieğatepeguec ra etec na so'otaq taq semetenaq nam al'uá nache qaiqotağalec na llequiağac nÿot'ta'a cam etec na cheqa'gué. Nache etec ra qanauağağatiguisheguem ca yo'oqcheguí qotağac na alpi lvillağac saq'ena'am ra nateteguet na l'uarac'shağac, ua'a nache ena'am ca artağac taq ra am uenağaec nache am qai'oğoren ra nÿot'ta'a ra y'o'ot na onolec ialé, onolé aló taq LGBTI+.

Ram naloq nec binario hegemonico ra hiqolağachigui nam sonaqt'a'a enauaac na iallep'pí taq nam alpi nache qa'auo'ó na lalaguepí naloq necpi, qaipağaneuec taq dicotómicas, ya'an lca'ayé ra qaipağaneguet na onoleta'a taq ra qai'ora'guet nam sheğauapí ra sanachoğot'tá na naloq nec. Napi qaipağaneguet nache ya'uó'ó na y'o'qcheguí tağacó qai'uat'ta'guet taq qanshetagá nam loğot'epi, nache y'o'qcheguí ua'guet ra saq'ena'a' napi laguipi qai'uota'a nam l'loq'ó ra mashe laguec taq ra coletapigui nam sonaqt'a'a'.

Nam na'aqteguecpi na cheqa'gué nachená na qai'uó'ó nqui'ipí, qaienağacheguípi natqaen na ncuen'natağá qanmatiñé ra qanasachegué na sonaqt'a'a ra mashe qaicotepegue'ua' ra qanauağağasheguem na lo'goğagac nam sheğauapi. Enapi uaqte'ua' so lo'goğagac ra qailemaqtalec nam qoğetapeguec ra qanaloq nec taq ra nacheyé ra himmavec nam nachaqná etapeguec nam chalatağac.

Nam iallep'pí qanmağalec ra qaipağaneguet na hil'looguet nache qa'yo'ğoren cha'yé uaqteguet nam io'ot'tecpi taq ya'yamağateguet cam ua'gué ca taegué ra hil'laeque ca halom, raueğanáğalec. Nache ena'ac, ego' mashe iauo'ó ca ltağağagac ua'auac, nam

ueta'a qoianesheguemeq taq ram napaquelepci nam la'ye'pi. Qalaq som la'ye'pi, nam alpipi taq na LGBTI+ nache qo'ye'ga' ra pa'a'ya'guet nam na'ya'sheguem, naco'nae nam lauoché, na llaqta'gana'gac, pa'gaguenaga'gac taq na ntela'ga' na ña'qpiolepci, nso'go'p'i taq na she'gaua' uo'o na na rque'taga'.

Qoietega' nam iallep'pi ra	Qalaq nam alpipi ra
Aña'gaec	Sa'ra'ñé
Etaga' ra esa'	Lso'go'
Nlotec	Saq'qaiño'got
Lleta'gaec	Nmaya'gac
Opaec	Opaec
Sarapina'gan	Iqae
Sararena'gan	Rsot'ta
Ndotec	Nchet'tec

Qalaq nam LGBTI+ nam etecpi taq ra qaila'a nache uo'o nam na'aqtepci qai'yoqtelec nam nquie'ga' taq saq'qanasheneguet, nache esa' ra saishet ra qaiavo'o nam nachalata'gac:

Qoieneq ra sa'no'on / saqnaiaten

Qaica ca lata'gac / nam lo'go'ya'gac qauem

Saishet ra uo'o cam lau'o' / saishet ra etec

Iavoten nam ña'qpiolepci taq nam nso'go'p'i / qamacha'qca' cam etec

Nam qaipa'ganequet nam:

- ✘ Qaipataqteñé ndo'guet na tağacó taq na sonaqta'á
- ✘ Hil'lolec nam nachaqná sheğauá
- ✘ Naŷa'né' na ralağaec taq naŷamağatequet
- ✘ Taŷa'gué, laguecpi taq mashe naloteguet napi organización social, tağacó taq na yo'oqcheguí qai'uen ra esá cam ua'gué taq ca ñechiguiñá.

Napi qaipağalec taq na tağacó nam qaimetecpi sheğauapi, ra qay'uoteteguet nache qaiconequet, cam etapeguecpi nache qaimalec qaiasağalec enauacpi taq, nachecapi, cam etapeguecpi nataqaen ra ŷaconequet, nache nachaqná qando'guetpi nae'tağápi:

- ✘ Ra amqailat'tañé taq saq'aqairen som sheğauapi ra saishet ra am ŷasateguet so amqoianaguí.
- ✘ Ñe ñegueuó amsaqanashequet na arsapachağá ra shetaeque auo'onatağan.
- ✘ Na saqaŷatağalec nache iauo'ó, egó', ŷamaqtapeguec na heterosexualidad.
- ✘ Na nco'ğoc egó' nvenağanağá.
- ✘ Laloq nec na nqaegueuó na pağaguenagac manağanağá sexual taq nquictavec(reproductiva).
- ✘ Vichiguiñá nam nquieğá
- ✘ Nmitanağanağac nam no'goŷağac ram cheğoq'ta'gué.
- ✘ Qaipa'ğanauec nam Imayağac taq nam onatağanaqá' ŷasoğat nam chqaegué.
- ✘ Nquieğá taq nam na'aqteguec ŷasoğat ra LGBTI+.

Nam qaisağalec taq na na'aqteguec ra qaiasağalec

Nam uetaiguí na na'aqteguec taq nam qaiachağatec nache ialecta'guet nam taq na na'aatañé yo'oqchiguí ená sonaq'ta'á cha'yé ialec'ta'guec nam cheqa'gué taq nam n̄yot'ta'a'. ¿Negue'? Enapí ra iasateguet ra iachağan taq iasheguem ra masheyé, nam sheğauá taq na yo'óq, ra mashe yatiguisheguem nam yo'oqtá ra pa'atesheguem taq ra qana'anñé na n̄yot'ta'a taq nam laguipí mashe nachağatec ra yot'tec.

Enapí nachená ra etapeguec nam qaŷamağalec taq nam na'aqtağanağac na cheqa'gué ra yo'óq ra qaŷauachiguí nam uachiguiñé na'aqtağanağac ra qalotá. ¿Ishet ra qaiuağañé cam etec namayé?

“Nam qancot'tapiguí na partido DD ra ŷaconeguet himmavec ra nataqaen hil'lo'guet cam nachauó cam laguí”

Cam etec am:

“Auiláq ra ŷauanaguí ra himmatsouá tres alpi taq soua dos científicos”

Cam etec am:

“Som alpi iaconeguet ram lo'onataĝanaĝac ra ishet ra iachecayé ye na'a' qalaĝayéhil'lotaéqué ra yo'oqchegué nate'é soĝorae”

Cam etec am:

“¡Somayé ŷauotaéqué ra qoví so laué taq chaĝaraelé! So concejal ra qai'uachiguí ra iacotaguí so l'uáq so l'ŷá aló”

Cam etec am:

“NŶALAQTOC: onolec som travesti ram ŷalegoguí ñe legislatura provincial”

Cam etec am:

“Som qa'añé qailalec mashe qaica cha'yé so pé l'llá ta'uá so ponaĝac nasoté ra saqaiashene'uá”

Cam etec am:

“Uo'opí nam hin'nağauapí gays ra ishet ra him'itauan ra ño't'tá,
yá'agat so ctor”

Cam etec am:

“So pağaguentağanağac nacola' ra pağaguentağanağae: lauó' taq
som directivos quetrapegue'uá ra qaimetre'en ram
psicológicamente”

Cam etec am:

“SP ndotapeguet ra pataeguí som aislamiento ndoteguet so bata
taq qaicá ca nmaquillaje”

Cam etec am:

“So aló JP iera'ğatoigui nam redes ra yateñé so chectauó lamağasó
qaloc ¿Quéetc som hil'lotegué nam rtaqtec?”

Cam etec am:

“Haÿom saishet ra etec”

“Haÿom saqaiet ra shenac ra
ÿaqaueuatectegá”

“Saishet ra qomi’ qouemaeqá”

Secuen’nataġanáq ra cam etec ra salegueqta’aguet nam naguipí ra ishet ra ia’añaqchet cha’yé ra mashe rcuen’nataġan ra napaġaguená ra etec namayepí, nalotañé, cam etec ra loec taq ra io’ot cam lapaq’tañé nache nam ueta’á/sonaqta’á ra ;taq nam qaralamaġat qarlogoc! Nam qancotaiapigui ra nachená na ncuen’nataġá ra nam sheġauapí laguelec nam yo’oqchigui uapiguiñalopi na namaġasoġonaġac ram egó’ ra uo’ó cam auachegoqchigui cha’yé “esánqae” ra naÿamaġateguet namayepi. Qlaġayé ra “egó’ ra nasaġae ra etae’nqaen”, ¿egó nache etae’ naqaen ra etec?

Nam na’añagat’tec egó’ saishet ra onolec ra ÿaleca’guet nam nanomteguet ra sanalo’guet cam la’ñaġac ra egó’ nanomtapeguet ra shetaeque ra iañoġot, nache nataqaen nam ra egó’ uo’ó nam ndotapeguet ra ialecta’aguet nam na’añagac nache ra qanaÿamaġateguet na qanapaġaguená nam ueta’á nam ámbito público taq nam privado.

Na qanachalataġac nache jec ra qaimeten/qaimetetec cam uapegué. Nam yo’oqchigui, ra maiche an’nataġalá ra nache ishet ra qailaequé ca etec ra ñauat’tonaġá’ nache egó’ saishet ra shenaqa’á’, qauemaeqá taq auo’repeguec ca ar’ÿá.

Chaqnaġaec, naco'nae nam añagac, ño'onnataġanaġac, nca'aġaguenaġac taq nven'nataġa qauem

"Ra nagui na Ita'araec nam sevenaq ra ueta'a na ptiarca, raishet ra naueguelá', nache etec qaiamaq; ra qaiamaqtn nam lapá na sheġauapi, nam laiguiñe nam nachená nam sheġauá, ra egó' naquisheguem pa'aguiñe ena'am somaye. Nache etec, nache esá, ra cheqñeguet nam la'añagac".

Virginia Woolf (1929/2019)

Nam chaqnaġac, egó' qanasaġayé qaŷauaġañé nache qaŷaŷa'neget na yo'oqchegui nam ueta'a na n'uo' lme'naġanaġac feminista, nache qaŷauo'ó som neré "Politica sexual" lo'onatec som paġaguentaġanaġae taq loquiaġae Kate Millet (1970). Somayé, iereñé taq iaġat nam chaqnaġaec nache:

- onolé lataġac na organización social ra ŷauo'ó taq nalletañé ñe no'onatá nache egó' ŷachaqnem nam ŷallep'pí nache ianem n ara qaŷauo'ó taq qaiawe'lec saishet na alpipí.
- onolé n'uen'nataġá, na no'onatá n'uen'nataġá taq ra qaŷa'amaqten ra nacheyé taq qanalletañé nam etec (Millet, 1970).

Ñe no'onatá chaqnaġac saishet ra mashe na'anñé nache saqanaqat, taŷa'gue ra qoianagui som vi'í, ianec na uo'ó taq qanaralaġat'taguet so laŷepí, qalaŷé nache etá'e ra jec'tá. Nam loquiaġac feministas taq LGBTI+ nache ishet ra qanalaġañé so qaiqolategá, qaŷaŷa'chet nam nam na'aqtecpi nache qanoctaiapigui cam etec na mashe lapaqteguiñé. Qalaġayé, nache qaiayamaġatiguiñé ra him'ma'á nam sheġauapi taq ra egó' ueta'a nam nchġoyec taq na qanquieġatepeguecpi lapá nam nataġacpi taq luecpi ram him'mavec ra ñallaqtañé.

¿Qué'etec? Ená chaqnağaec ishet ram nquictauec nam la'aqtağanağac taq ra napağaguenagağac nam ueta'á nache enac:

* = X

- X Ená onolec ra onatá ra naloqñegué nam natağac, ncuen'natağá, nquieğá, ne'enaqtec, na'aqteguet taq na saqaishen yo'oqcheguí taq na masheyé.
- X Nam qaýa'anñé nache qanauaýağasheguem na saq'ena'a' taq ra qoýan nam mashe ueto'ot nam nchaqnağac nam iallep'pí nache pelec nam alpípí taq na LGBTI+ ram queto'ot na na lpie'ğá ncal'taec.
- X Qanochenağatec ra qaialecna'pí na lmağasonağac nam nauó'pí (tağaré/ñalec, namoğo'u enaquequé) nache nağaiagağac enauac nam neta'á taq, nache qando'oguet, na llogueuó na enec.
- X Ýauo'ó nam loquiaqá' taq sairağan ra iapo'oguet nam na'aqtec l'llá no'oğoyagağac iaguec nache saishet ra qaialağaguet nam ýa'at'tañé natağac qailotaguí.
- X Nam alpípí taq nam LGBTI+ him'mavec ra qailotaguí ra nýot'ta'á na naiguí taq ra qai'ýalaqchet. Nache ená na laloqñec nam ra qaio'ot nam lshenecpí, nache saishet ra ne'ná qaýaýalaqchet nam lapá nam ndotapeguet nam alpí choğorá nam ýaqa'á nam cheqa'gué ra mashe uo'ó na lo'onatec ra nataqaen ra mashe profesional qalağayé cheqa'gué nam qapio'lec cam lmayağac; nache ram qailo'guen ra taigué ñe centro de salud nam aló ra ualağae qalaq nam saishet trans nache egó' qandota'guet.

Nam chaqnağaec nalletapiguiñé nam egó' mashe én ra qailotaguí ra nachená na ialé ra cheq'tot taq ra maiche nmatalé' ra chasotá ra hil'lotağué' na lma'. Nam al'ua' sonaqtá'á ra qailotaguí him'mavec ra nachená na iallep'pí, enea'am na laýa'nec, na organización nam sociedad, na onatec, som togoshec, ra etec, na qaýalağalec mashe nanet'tañé nache ram chegoq'chiguí nam lmanağanağa taq cam hiv'uetaequé na m nachalatağac enauac, nachaqná.

Ram qailoqnağaná, ra qaicuen'nata caq etec ra qai'uağayagağasheguem nam naýa'nec ená yo'oqcheguí medicina tradicional, amqaýa'loğonec nam etec na lapá qailalec ra talec nam yo'oqcheguí taq qaiaşağalec nam nam lo'oğoyagağac nam ialé (napi l'llimiağá nam nquiyaqté qailalec nachenatá ra naectqegué som iesá nache yo'oq nam lo'oc enauac nam iallep'pí). Qalaq nataqaen ishetra selaqaeque ca qarcuen'natağá nache

saishet ra nacheyé ra qailotaguí ye la'aqtec, nache cam ua'á nam iallep'pi maiche npa'alá' nam etec ra namatağalé' enauac ra nenauac nam sheğauapí ra egó', ra esá, nache lleguec ra nacheyé taq ra qailotaguí ra egó' saishet ra qailo'guet nam alpipí taq nam LGBTI+.

Yem nme'nağanağac ra nachená nam ialé, ra egó' latağac Ita'araec ra iapalağat nam alpipí taq nam LGBTI+ ra saishet qaýa'ağat nam togoshet na'aqtağanağac, nache qaipa'ağateñé nam la'aqtecpí, nache egó' qaicá lapotec na etapeguec nache nam la'aqtecpí nache saqaýağayá. Nache ra rtaqtecpí ialaequé ca lleguec taq latağac nache naralağat'ta'aguet nache'etá'e, qailotaequé cam etec taq ca la'aqteguec lleguec ra hit'tauan ra nquictauec.

“Am s'aqtağanem ca etec”, etá'...

Nam nerec “Nam iallep'pí haiom ra'aqtağanem na nachaqnapí” (2015), so iereñé Rebecca Solnit na'ğaýağañé cam etec ca llec ra qai'ot cam etec nam ialé namatağalá' taq ra hi'yot'tapegá na enauac alpi nache egó' ndotec nam iallep'pí ra nacheyé ra egó' onolec'nqaen ra ia'nağanağaec, taq na aló nache egó' nachená ra qaiapağaguen.

Rebeca Solnit

“Los hombres me explican cosas”, 2014.

“Nam iallep'pí haiom ra'aqtağanem na nachaqné, haiom taq nam alpipí, na'tağá ra sa'yaýaten qalaq ca qana'tağatapiguí. Uo'ó na iallep'pi. Him'mavec nam alpi yaýaten nam s'ağat'tec. Qalağayé ye opashağac ye egó' yo'ot ra qaiqola'ná, qalaq uo'ó ye na'a', som qamachaqcá ca aló cam ua'agué ca no'onağá; nachesó ra nalletañé som alpi'pí ya'uo'ó qoiqtegá ra saishet ra rtaqá taq ra rcuen'natağan taq ra saishet ra ra qana'ağayaná ra egó' rqui'gue'ua' ra nañoğotá ra io'ot; ra qaipağa'tañé ram egó' qai'uo'ó ntocheguiñé som alpipí qa'añepí saqaichağanpí, neche ena'am ra esó quetegé' som nqaec, ra etegá ra saishet ra ueta'á na al'ua'”.

¿Anañoğotá' som na'á' ra avo'ó cam ara'aqtec arcuen'natağá nache avi'itegá? ¿Vo'ó cam na'aqtec yapac ra qai'vo'ó? ¿Eta'á' nam him'mavec nam sonaqta'á?

Nam qaýot'tepegá nache egó' choché hi'uen na chaqnağaec. Egó' latağac ra enauac na'aqteguec taq nache qapal'teuá' na ncuen'natağá ra uo'ó cam hi'llá sheğauá Ita'á. taq

cam sheġauá ialé, taq ca lahiepí saq'en, alpipí taq nam LGBTI+. Nache ram etec, himmavec nam alpipí taq na LGBTI+ enac, qouóoché nataqaen ra qacuen'nataġańé nache egó' saqai'uoó taq egó' saqpoc. Qalaġayé, Marlene Wayar (2018) ýaġatchiguińé nam uóó chaqnaġaec nhýá ra qoyatapiguí ra qañi'ýá cha'yé qoiaatagui ra chaqnaġaec. Na qanauaġaýaġasheguem nam naloq nec nache qaimata'á' yem etec: enauac ra qarmata'á' ra saishet ra qomi'qanasheneguet ra shenaqté'.

Enam ýauoó ýasheguem nam saq'en saqama'guet, ndenaqtaġanaġac, nachená nam chaqnaġaec, taq ra qanauaġaýaġasheguem da saq'en ra laquec nache ño'ogoren nauá dos nqolanaġá cheġoqtotpi: seqataqpec nam qomi'napaġatalec taq ra qanayectalec ra qarasogoshec nam shenaqtá. Qayaloqnaġaná, uóó ra qanataġańá qanamaġalec nam alpipí taq na LGBTI+ ra ueto'ot qapio'lec ra noqla'anae ra iacolec ca lasataġac, ialegue'ua ca ntaġaýaġac política, ra paġaguentanaġae na'acheguińi taq ra mashe uóó ca lo'onatec ra mashe nateé. Enam na'aqtaġanaġac nache ena'am nam la'aqtecpí, cam taia'gué nam ltaġaýaġac, ra nyot'ta'guet na cheqa'gué na nataġacó taq ra napaġaguenaġac nache etáe'. Ra ue'em nam alpipí taq na LGBTI+, saqai'uoó enauac nache egó' soche qaiogotegá, saqaila'á nam l'uenanaġá taq so laýa'nec, qanmaġá ra eso enauac l'uenanaġá, ra egó' soche lapá nam yo'oqchiguí nquieġá nloquiaġac.

Nam ýoqnağac ra na'aqteguet

Nam latağac nam ntağayâğac taq ra aqteguet na tonağacpí, ncuen'natağa taq ca etec, ena'am onatağanağac ra qaýalağatec qaýagat'tá ra qana'aqtağané' nam l'ýepí, nam na'aqtaqá nache ena'am lleguetic ra qaýe'enağat taq qaiogoren na na'aqtağanağac, ra egó saqay'uen taq saqay'chağan nam alpipí taq nam LGBTI+.

So filósofa taq intelectual Nancy Fraser (2011) nasolta'á ye "saqayamaqten saq'uo'ó so ncuen'natağá shet'tec ra nachená na alpi uetoigui na la'aqteguetic na ntağayâğac nache egó saqay'uo'ó ca naigui, nache egó soche qaiogoren carco'lec enauac na seğauapí ra qai'uen nache soche qoýanesheguem ena'am so aló ra uo'ó ca natalec qalaq nache qaýaloqnağaná ra ena'am ca ialé. ¿Enauam qomí' ra seutaq'ta'á nam al'ua' ra himavec himata'a' nam neta'á?

Nagui, na qanqot'tatapigui nam na'aqteguetic ra mashe laguetic nache mashe iagetic. Nache saishet chapeguetic ra egó saq'ena'am, nataqaen ra ra ena'am ra qaisateguetic, egó eso na'aqteguetic "togoshec lliquiağac so ialé" so "Som Ita'alpí ra na patria". Ñaq'etá ra qan'noýa'guetic taq qoramcheguépí, nataqaen cam ua'gué taq na sonaqtá'á ra ialeguetic na instituciones, nam sheğauapí ra iot'tacpí taq ram rtaq'tecpí nam la'aqtaqá nache castellano enauac ra senatağanaqtec ra che'etó taq etec ca qaraqtec, cam ne'gue'cá ca qaialecnağanaúo'/qaiquelocauec taq ra laquió' ra qomí' chegoq'tot ra salegueq'tauó'/qaiquelogore'.

Ram qaiotat'cheguiñé ra etec, ishet ra an'natağaná ye lleguetic "[\(Re\) Nombrar. Guía para una comunicación con perspectiva de género](#)" na laponaguetic Recursos para la Acción.

Na misoginia himmata'á' nam qaiasağalec nache nlletañé na chaqnağaec. Ram naigui ra qanquiýá taq sai'uo'neguetic nam iallep'pí ra taia'gué nam alpipí, latağacó ýe'enağat na aló taq himmavec enapí ra saishet ra ýa'agat nam lo'ogoyâğac uetot nam nca'aguenagac nam iallep'pí.

Nam nlletañé so na'aqtec misoginia enapí:

- Qaipet'tegá qaipa'ağatañé ra cheqa'gué: nam alpipí taq ra latağacpí ndogoshetec nam lo'oğôyağac ra ndamiağá, nsat'talec, sa'raañepí taq poctá nam la'añağac.
- Qaipet'tegá qaipa'ağatañé na Isoğoc: nam alpipí taq ra latağacpí ndogoshetec saishet ra nloqten ra lyağá, ra egó' nachağatecpí taq iauec nam iallep'pí ra qauem nam nqaec.
- Qaipet'tegá qaipa'ağatañé na lme'nağanağac: nam alpipí saishet ra ndouec na loec, saq'ena'ac taq ra napağagueneguec nache ta'ya'gué saq'pa'á ra nate'é taq nache hil'lapegué' (Bosch, Ferrer y gili, 1999).

Enam ncnun'natağá ena'am ra ioğosa'á taq egó' qoiq't'a souá na'ağa'té, ñaq qa'ya'amağatepiguiñé na pağaguenağac nam sonaqtá'á, taq ra qa'yoğoná saq'pa'á nache ia'añaqchet nam io't'tac saqalqpí, ena'am ra qaypo'oguet ye llegeuó nam alpipí taq nam LGBTI+ nam yo'oqcheguí cam uañá, nache nalotegué cam ua'guepí, ena'am napí n'latağanağac, sheğauaaló taq nachená na qailat'tecpi.

Na qancota'ypiguí na na'ağa'té: na'aqteguec nam chaqnağaec

Eso 1405 so filósofa taq poeta **Christine de Pizan** (2001) yeñ'ñé "Ra lmayağac nam alpipí". So neyeguishec lme'nağanağac ra qanauağa'yağasheguem am n'yecpí lma' nam alpi ram cheqa'gué togoshelpí nam al'uá chá' loğot nam iallep'pí. Som nercpí, so chegoq'ot lcuen'natağá ram n'yaot'ta'ápi ra egó' ram rtaqtecpeguec so togoshapec:

"Ahiom qainat'tec ra che'etó' cam etec cam ia'yatetec ra qa'yauec lapá nam iallep'pí, clérigos taq laicos, ram n'nogoshenec na alpipí, etegapí ra no'on na la'aqtecpí, ya'ya'amağa'chiguiñé na lerec taq npot'tegué'... Ra s'amaqtenaq' so cheq'to'otpí nam nerec, nam alpipí ena'am nam naco'ná ra nachená na uetañiguí so nsherec nache qanamata'ac taq tatec nam qauem".

Mary Wollstonecraft (2005) chasó so leriguishec taq lcu'n'natağá británica qalağayé so ye'neñepí "Ye'eguellaqtağan nam enec na alpipí", qa'ya'amağa'ñé so 1792, nalletañé nam iallep'pí taq nam alpipí ranache etec himmavec ra eta'a'pí ra etec:

"Som ndotec ra etec ra qa'ya'aché nam alpipí ra npoğoiné nam lo'onatağanağacpi na yo'oqchguí nachená ra qo'yağanec himmavec na saqashenem nache qaishetem"

ra yalectapegue'uá nam enec ra saiýotec na ntenâganağá”.

Julieta Lanteri, tan'nağanağae taq uautequet na lletağac na Argentina, lcuen'natağa nam enecpí na político nam alpípí. Uo'ó son na'anñé ualec na nme'ná “Nuestra Causa” so 1919 so n'nateguec: “¿Cam etec nam haluecpi nam alpi ra iañoğotá nam nllletağac taq na yâyateteguet ra ro'ogóná nam nachená ra etec'rae?

“Na aló ro'onatağan ra egó' naloteguet taq qanaloqtetec na nsallağá taq ram Ita'araec ra yalemaqtalec nam etec ra laýepí ra enauequé namayé, nache ena'am ra naguí ra shetaequé ra etec nam enec sanachoğon'ná' nache netra'á' nache saishet qanalletañé qaýateñá nam lma' nache egó' aló qanauec ra etapeguecpi, iasoğogát nam pa'at'teguet nalolağá taq nam nvenağanağá”.

Chimamanda Ngozi Adichie (2014) somayé chasó ra iereñé nigeriana ra, nataqaen ra yâyaten na nrec taq na na'aqteguec yereñé ie'eguen nache rcuen'natağanec ra nacheyé iapacteguec taq yâyamağat'tec ye feminismo. Nache “Todos deberíamos ser feministas” etá':

“Uo'ó nam sheğauapí rnatağan: ¿Che'etó' ra ro'ogóná na na'aqtec “feminista”? ¿Che'etó' ra yâuo'ó ra etá' ndogoñé ra aua'maqten nam enecpí nataqaen he'nam? Qalağayé saishet ram ra nacheyé esá no'on. Nache yé yo'oqtá ra ialeguet nam enecpínam sheğauapí himmavec, qalaq ra auo'ğoná ye na'aqtec ra nacheyé enec nam sheğauapi” egó'sanasheguet nam qauem yo'oqcheguí taq na nyoqttec no'oğoyâğac. Nachaná na yâpolec ra iectegá ra nachená nam alpípí ra egó' nachená ra qailota'á nache qaipa'ağanec”.

Lohana Berkins, nacha'lec travesti natağalá ra nacha'lec l'lueguelec nam enecpí LGBTI+, ialecta'uá nache yâtasheguem nchemağat nam saq'ena'a' ra saishet ra tachiguiñá nam enecpí ra uau'ñé na ntelağa na chalatağac, na pağaguenağac ta nam onatağanağac na travestis taq na trans. “Un itinerario político del travestismo” (2003), qaicuen'natağalec nam chaqnağaec taq nam mashe naýamağañé ra hip'pa'ağanaguet.:

“¿Cam etec ra am aló? Ená natağanağac nache egó saýaqa'gué ram nquictauec ra ishet qaiapi'ná ra

qa'ýo'ot, nache qomi'qaýauequet ra onaêaec. ¿Uo'ó cam naiguí nam aló? ¿Nam enauequé? ¿Nam loêoq'tel? ¿Nam lo'onataêanaêac ra nquigüec? ¿Nam taýa'gue na lo'êoýaêac? ¿Ra lataêac ra no'otaêac? ¿Himmavec ra nalotá'? Qalaêayé nache etec nam noêoq'tel ra qomi'ñiguiñé, na chaqnaêaec egó' iasat ra sauoq'ó cam etec ca qarataêac. Napí qorenaêat nache ishet ra ialé le'enaêat, nam qarataêac nache qaramchegué taq nsat'tum, qomi' nta'al ñapaêata'talec taq os'oêonaêá cam onaêaec ra egó' maêasonaêacpí. Enauacpí saishet ra qomi' nalletrañé ra shenaqtá ra egó' nache taia'gué saqaiqola'ná cha'yé nam sanaqtrañé qoroêo'té taq nam qaroêoýaêac.

Qalotá nam nachaqné ra io'ot nam sheêauá taq saishet ecó cheta'agué ra nachená nam loêo'té. Ra am qaiqola'ná ra am ueto'ot taq na arataêac egó' maiche oêot cha'yé anca'altaec qalaêayé nýoqta'á nam sonaqtá'á maiche ýauo'ó nam lo'oêoýaêac. Saishet ra nachená na noêot, nam na'amnaêat taq ra hipeleguelec naralaêatpí... qalaêayé etá' nam llec ra nanomteguet, ra ncuen'nataêá, ram salegue'ta'á' taq ra seuanaqchegué ca qamachaq'cá.

Nam shenaqtá, cam etec ra etec qalaêayé qarca'ate'uá taq ñauaêaýaêanaêasheguem, saishet ra onloec taq ra dos nam género ra n'naêata'aguet ye mashe yé chaqnaêaec. Nache qomi' alpi ra qarcuen'nataêá ram onolec ye qanayegué (ra saishet ra qomí' ialé') erá mashe am aló. Naiguí ra, ra mashe qomí' illep'pí nache etec ra mashe qamí' ialé', qalaêayé ra sa'anasheguet ra aq'chet nam lo'oêoýaêac nam ialé ra arqopiché auaconeguet, qarcuen'nataêá yem onolé ra ra nachená qalaq qaicá ca l'ýá: ram am aló nache am aló. Naguí sauoqtaequé ra saishet scuen'nataêaná' ra qolaêaýá' taq enac ra enauaqué. Qarcuen'nataêá ra nache etec ra qarqalaêauá nam qaroêoýaêac nam qomí' nete'tó taq ñauaêaýaêanaêasheguem nam qaroêaýaêac qaralamaêat, Nýoêosa'á, qaralamaêat".

N'ama'gata'gac taq nam nqolategá nam lo'ogôyâgac

"Saishet ra haiom ialé. Saishet ra haiom aló. Saishet ra haiom heterosexual. Saishet ra haiom homosexual. Saishet ra nataqaen bisexual. Haiom hinotapeguet nam lapaqtañé sexo-género".

Paul Preciado (2019)

Ram seta'gasoqtegá nam le'ena'gat (heteronormatividad nache shenaqtegá nam dos ncuen'nata'ga sanauen sonaqtá'aguetsípí. Nam la'yé, na heterosexualidad nache egó' ta'ya'gué na lo'ogôyâgac qaipa'agatañé taq, nam la'yé nam mashe nachat'tañé na sonaqtá'á taq saleqta'aguets nache ta'yá ca l'illá taq ra nacheye qoianaigui na sonaqtá'á taq nam nata'gac ra ñaq quetá naguí: ra egó' esá qala'gayé saishet ra himmavec nam she'gauapí ra ueto'ot ra cam ta'ya'gué nam lo'ogôyâgac (ra am heterosexual qala'gayé "nache etec", "qansa'á" taq "nache loec") taq ra mashe yaso'gat, ra qa'ya'yotegá taq qay'uateca'á ra egó' sanoelec, ra qo'yeta n'otec ialama'gatauec ra nache lata'gac n'ot'ta'á nam no'ogôyâgac (cam etec ra ta'ya'gué cam aro'ogôyâgac ra egó' anaman, ra egó' qauem nataqaen, nache ishet ra qanoqchenará taq ra egó' nchen'na'ganec).

Nam qola'gayeló nam lo'ogôyâgac ra egó' na masheyé enauaqué naso'goreuó ya laca'ate'ua nache nache'yé ra quelec n'otec nache egó' nam she'gauapí qay'iotegá ra qailotagui nam lo'ogôyâgac nache qa'yanaguí som ñeguiñé ra cheta'agué ra ñeguiñé (aqla'gayé qo'yanaguí ram lo'ogôyâgac nam lo'ogot'té); ra ialé, ra aló. N ara etec, nache cherá ra egó' "nache etec" nache qaicá etec ra qa'ya'yaten na etec na lo'ogôyâgac re etec nam lo'ogôyâgac, nache qaiotauá taq nmetelá' nache iaché na etec ca lca'ate'ua cam etapeguet nache'yé, ca etec ca lata'gac taq ra na'ateguets ra qai'uten taq ra qai'uata'aguets cam onolec taq ca laiepi.

Egó' ra, qal'pata'gañegué na she'gauá onolec na nachená na lo'ogôyâgac ra cheta'agué ra ñeguiñé, nache egó' sanasheneguet nam l'illapí lata'gac ram nca'la'gá ra nachená na lata'gac. Nam lo'ogot'tél nachená ra iacho'got ra ialé taq ra aló, naceh erá ra egó' dosolqá ra qalca'ieló nacherá ra nqala'gá, taq cam l'illá nache maiche qo'yaqneq cam no'ogôyâgac. He'nam, cam nacha'lec nam ue'é qola'gayeló nam lcuen'nata'gá, nache egó' nacheñetá lqopiché taq na lo'ogôyâgac nam saishet ena'am: le'ena'gat heterosexualidad.

Sa'ala'gaec ram etecpi, na heteronormatividad egó' ishet ra jec nam saqa'yasateguet, ram saqai'la'á ra egó' qo'yo'got'tañé taq ra nquie'gá nam n'ot'ta'a lo'ogôyâgac.

Nÿot'ta'a lo'ôgoÿaÿac ra egó' enauac. Nam taÿa'gué na lo'ôgoÿaÿac, lataÿac ra chegoq'ta'agué (Ley N° 26.743) taq nam na'aqteguec na enauac

Nÿot'ta'a lo'ôgoÿaÿac

Na nÿot'ta'a lo'ôgoÿaÿac iasheguem nam qalotá taq nÿot'ta'a nam lataÿac ra ananomteget nam nqalaÿá taq ra anshetegá-nmanaÿanaÿá nam lo'ôgoÿaÿac taq nache ahren cam l'llá sheÿauá. Nam etecpeguec ra analoqtenepec ra nachená nqopiche nache ue'guet ra taÿa'gué ra lo'ôgoÿaÿac, nache etec, ra nam nÿot'ta'a ra rtaqa ra cam etec ca hinsheqtaeque, cam etec ca ananomteguet taq ca taÿo'ot, taÿa'gué shenaqtapeguec.

Nam chego'toc ra so Yogyakarta³ iso'gué na taÿa'gué na lo'ôgoÿaÿac egó' "nam ÿaÿaten nam enauac nam sheÿauapí ra nanomteguet ra cheqo'ot ra lqopiché, ntelaÿá taq nam lo'ôgoÿaÿac nam sheÿauá ra mashe uo'ó cam laca'ate'uá lo'ôgoÿaÿac nÿoq'ta'a saishet am hena'am, taq cam laÿepí, nache hena'am ra naÿa'nec ra qanalletañé ra mashe uaqté'uá yo'oqcheguí taq ca lo'ôgoÿaÿac nam sheÿauapí" (Principios de Yogyakarta, 2007).

Qalshe'gué nam na'aÿa'té, na nÿot'ta'a lo'ôgoÿaÿac egó'nasoÿouó nam nÿot'ta'a ram qaiÿaÿaná: gay, lesbiana, bisexual, pansexual, demisexual, asexual, taq nam laiepi. Ená nam nÿot'ta'a nataÿac ra qaichaÿan nam enauac taÿa'gué lo'ôgoÿaÿac cam lcate'uá qalaÿayé uo'ó nam saq'ena'a nam sheÿauapí.

Nam nqopichaÿa ca saishet ra ena'am, anche nam alpípi taq nam iallep'pí nache cheqo'otot ra noqpichaÿac nam no'ôgoÿaÿac enauaqué, egó', na nmanaÿanaÿá nam no'ôgoÿaÿac taq ra enauaqué nauá sheÿauapí ram onolec nam lo'ôgoÿaÿac cam saishet ra ena'am.

Nam alpípi ra nanomteguet ra lqopiché nam lo'ôgoÿaÿac na ena'am maiche l'llá nache egó' cheqo'ot nanomteguet ra mashe lesbianas taq nam iallep'pí ra nataqaen ra uo'ó ca lqopiché na maiche l'llá nache gays. Nam sheÿauapí ra maiche nomteguet na lqopiche nache ueto'ot ra maiche ltaÿaÿaÿac nache ena'am na l'lla ra maiche nano'má ra bisexuales.

Cheta'gué, ra mashe qai'uat'ton nam taÿa'gué nam lo'ôgoÿaÿacpí, ena'am na pansexualidad ra naco'nae nam sheÿaua ra taqaen nanomteguet na maiche lqopichiÿá nam sheÿauapí ra egó' saÿaÿaten nam cheqa'gué na demisexualidad, cam ua'gué ca qaÿasaÿañá ra uaÿayá' ra nmatec qataq ra masheyé naco'nae na sheÿauapí ra nae'taÿá

³ Ua'auchgui so Yogyakarta ualec na aplicación de la Legislatura Internacional de Derechos Humanos nam naco'nae na Orientación Sexual taq na Identidad de Género (2007), Qaiauaÿanot. Namaye ua'auchguiñi qoianasheguemec na la'amaqtec na onolec seminario internacional qaiachaña ñe Universidad de Gadjan Mada (Yogyakarta, Indonesia) som noviembre de 2006, som laponá'pi iaÿatenpi nam enecpi cam cheqa'gue nam al'uá.

cam ta'ya'gué nam lqopicheyâgac na lo'ôgôyâgac, cam ua'gué ra naueguelá' na lo'ôgôyâgac taq ra namanot ca ta'ya'gué ca maiche l'llá, ra himmavec taq ra saqpcoc.

Qala'gayé, nam naloqna'gana'gac ra cheta'gue qanasa'gauéc saishet ra saqayâya'neguet na etec, qaramchegé taq ra saqanarala'gat cha'yé nam she'gauapí naloqtenpec nam lmana'gana'gá taq lqopiché ra qalota nam lata'gac, nalotañé ra n'ot'ta'a nam etec nam sonaqtá'a, nata'gacpí, qamachaqcá, pa'âyauéc taq pa'âyauó ra qanayeguelec nam qo'yoqolec nam chalata'gac.

Qa'ya'ateteguet nam n'ot'to'ot no'ôgôyâgac ra lata'gac lta'araec taq lactec, saishet ra "qanalota'gatiñé" nam etapeguec cheqtot ra egó' cam etec ra nache etec ra nache'yé qaiso'gué nam n'ot'ta'a lata'gac ra qanquiapí nache qomi'yashetá nam nqala'gá ra nquictauecn na qara'ya'nec tata'guet nam qararena'gá nam lo'ôgôyâgac ra qa'yashetec, ua'ga'ya'pí taq ra n'ot'ta'apí.

Onolec na enec togoshec

Na Eneç Rona'gac eta'a' (N° 26.618) choqta'gué ra loquia'gac nache qaivira'gué nam vi'ipí, nam lapaqtipuiguiñé taq nam nquico'gó ra n'ot'ta'a nam organizaciones. Pa'atec, so 2010 ñe Cámara de Diputadxs ñem Nación iasateguet nauá qalapa'gaguet enauaqué proyectos nam enec ra qanarala'gat ye Código Civil taq ra qanasheteguet nam ndona'gac ra ishet ra eta'a' nam uaroná eta'asoló she'gao.

- Artículo 2° - Sustituyese el artículo 172 del código Civil, nache'yé ra ualec nerek nache ra eta' qomé lata'gac:
- Artículo 172: Qala'gayé nache eta' ra qa'ya'uo'ó cam rona'gac laguelec taq rsouegué ram choqtot nam lta'ga'ya'gac ra enauaqué nalota'soló ua'ga'ya' nache qaiuachegue ñem qoianem ra hil'lote'gué nache qa'yo'gorenapeç. Nam rona'gac qa'iauo'ó ca ena'am ra qa'ya'ya'ganaequé taq maleté, nataqaen ndogoñé ra nam ua'ga'ya'á ra eta'asoló taq ra saq'ena'a' nam lo'ôgôyâgac.

Nam qa'ya'cha'ganec ram qaiuat'ton saishet ra ndotec nam nrona'gac ra eta'asoló nam lo'ôgôyâgac, nataqaen ra yanec na l'llá ra ishet ra napa'ga'lec nache nam ua'ga'ya' uaroná' nache ishet uo'ó cam enec ra qaisheten, ra nquita'gana'gac nam lavó', no'onata'gañé, cam lo'gonec yo'oqcheguí taq cam obra social, taq ca l'llapí. Hena'am no'onañé qalapa'gañé ym rala'gaec Código Civil taq Comercial de la Nación:

"Qaicá cam laloqneç ra ishet ra nsochegueñé taq ra iamaqlec cam ta'ya'gué ra laloqneç, tachiguiñá, qai'yotega taq ra qanoqchenará' ra saishet ra eta'a' nam enec taq nam ma'gasoga'gac nam ialecta'aguet na lavó' na ndona'gac, taq cam etapeguec ra nquie'gatec, che'nam ra mashe neta'solo ca enauequé cam sha'gual ra saq'ena'a' nam lo'ôgôyâgac".

Carlos Jáuregui y César Cigliutti

Ño'o'gon'na'gá

Carlos Jáuregui somayé nacha'lec nam LGBTI+ taq so uachiguiñé nata'galá' nam Comunidad Homosexual Argentina (C.H.A.). Nam organización ñeguisheguem so 1984, som uachiguiñé nam ta'ga'ya'gac. Qa'ya'ua'gan qa'ya'ché nam ua'ña/ua'gué ra lqashe'gué ra qaipata'teñé nache egó' qanoluctagué' himmavec cam hit'tauana'uá som na'á ra himmavec. Ra etec, qala'gayé uo'ó na lqui'ic ra egó' qomi' , qai'o'ravec nam maiche qarmá', ra shetaq'uec nam qaro'ontec, ra nataqaen qomi' qaicoñé'pí, ra taqaen ra qomi' qaiquemaqchet taq ra qomi' qa'qilauatpí. Nache napé ra nachaqná amayé. Nache iaconeguet nam etapeguet pa'at'taguet taq ra mashe uauñé nata'galá' nam organización LGBTI+ nam Argentina, ra qomelé nache so nasoguiñé nama'gasona'gac civivo militar" (Cigliutti en Telam, 2020) la'aqta'gana'gac so César Cigliutti som ualec som yo'oqcheguí n'na'gauapí taq som enauac som n'naectegue'pí ra na'a'ña'gategpí.

L'ya'tec, Carlos taq César na'a'ña'gata'pé ra iauo'ó som uacheguiñé Marcha del Orgullo en Argentina qaiacha'ña som 1992. Qa'yo'goná yem na'aqtec ño'o'gon'na'gá nache egó' nlovec nache qaitauan taq na'a'ña'gatpí. Som Cigliutti ra egó' yan napí na'aqteguet ra nachená nam qailotaequé qai'a'mnec namayé n'yo't'ta'a: nam ño'o'gona'gac nachená nam lo'na'gac nam n'uenagána'gá ra egó' nqo'tapeguévó ram egó' qaikmatelec ra masheyé ra homosexual" (Pecoraro – Ferraro, 2016).

Carlos qaicá so 1996 taq ra no'onata'ga'ñé ram Ita'araec lo'onatec, iacha'gan taq ra qai'uat'ton nam esá ueta'á taq ra saq'ena'a'pí cam lleguevó nam enec na LGBTI+.

Som 1996 César Cigliutti qalca'ate'uá ra qo'yanasheguem ra ratalec ñe C:H:A taq hi'viteguet som ra hil'leu so mashe hin'no'gotec so agoste so 2020. Som Isata'gac taq ra nluctalec ra hi've'lec taq ra qai'uat'ton namayé enec na LGBTI+ nache qai'uen qo'yanagui nata'galá' nam enauac rluegelec nam enauac ram eta'a'pí.

Natagac ram nacheyê ra etec

Ram pa'aeguê la'yê, na natagac ra nache etec nache, "nam nqala'gá pa'a'yávó na etec ra ena'am na onolecta'a nam she'gauá ra nanomteguet na pa'a'yávó, ram ishet ra qaicá ca etec qala'gayé ra nataqaen ra egó' lo'ogôyâgac ra mashe qoianaguí som ñeguiñé qaialecnávó nam nqala'a'gá pa'a'yot nam lo'oc (ra ecó' ialecnávó ra narala'gat nam egó' qai'e'ena'gat taq ra etec na llec na lo'oc ra masheyê nqaren nam médicos, quirúrgicos taq nataqaen cam etec, nache'etae. ra egó' ena'am ra ndotec ra qalca'ate'uá) taq ra nam la'yepí na'aqta'gana'gac cam cheqa'gué, ialeguet nam lo'got, ra nache etec ram rtaqtec taq nam luecó"⁴.

Nam enec na lata'gac na laiepi N° 26743, qananerelec ená qarmá país som vi'í 2012 (uau'chiguiñé na sona'qta'a taq nachená uauchiguiñé nam sona'qta'a al'uá), qala'gayé ta'yá'gué nacheyê ra esá' ram egó' nache napi Principios de Yogyakarta⁵.

Ram nacheyê ra esá -taq yo'oqcheguí- ra nam nta'gá'yâgac ra cheqa'gué ra egó' qomi' senomaqteguet iasheté cam rala'gae'pí taq n'ot'ta'a ca ta'yá'gué ra cam nañá ca lata'gac, rsoteuec nam lo'ogôyâgac ra egó' qomi'hitauan ra qami'lcatae'uá nachená naguí nam laño'goqui nache machiguiñé na lo'goq'té.

Nam nata'gacó ra cheqa'gué nataqaen himmavec nquictavec. Yem naiguí ye "LGBTI+" choqtot ra qai'o'goná ra egó' lata'gac ra nache qai'uat'ton ram enauac napi n'ot'ta'a lo'ogôyâgac taq nam cheqa'gué, nam onolecta'a nere'pí ra nachená laptegá nache lta'gauá ra egó' ta'yá'gué nam lo'ogôyâgac taq nam lata'gac na cheqa'gué : L (lesbianas), G (gays), B (bisexuales), T (trans), I (intersexuales), taq nam signo+ena'am na nache'etec ra qoienape'gá ra qauauat'toñé na rala'gae'c nata'gac taq nam no'gonec yo'oqcheguí enec ra uo'ó na qaimelec na n'ot'ta'a.

Qa'yâyateteguet taq qanayeguelec ra lta'araec ra saq'ena'apí na qoi'en'ñe na cheqa'gué taq nam lo'ogôyâgac ra egó' saishet ra nalo'cheguí ra pa'a'yávó na lo'goté qa'yâyateteguet ra egó' nachená na rosolqá na quetgué "ialé/aló" nache egó' cheyê. Cam l'llá na'aqtec, na lo'ogôyâgac na himmá na she'gauapí ra nache'ena'am lo'ogôyâgac qalaq n'ototec nache saishet ra naman nache ye nalape'guelá' ra nam iamaq'ten taq na ishetetec nata'gac'pí talec nam lo'ogôyâgac lo'oc ra egó' aló taq iallep'pí.

Ram nanomteguela nache hicuen'nata' ra egó' qaicá ca ue'é lo'ogôyâgac ra ta'yá'gué qaiño'got: ra nache etec na lo'ogôyâgac nam lo'oc taq nam iatañé lo'oc nache laguec taq cam cheqtot ca ta'yá'gué nache qaisateguet napi enec'pí taq rsoteuec'pí.

⁴ Principios Yogyakarta: Ua'au'chiguiñe so Yogyakarta ualec na Aplicación de la Legislatura Internacional de Derechos Humanos nam nacota'a taq na Oriental Sexual taq na Identidad de Género (2007), Ua'au'chiguiñé.

⁵ Ley N° 26.743 de Identidad de Género, artículo 2.

Nam sheġgauapí ra saishet ra iacone'úa na enauaqúe nachená na egó nchġotec ra namchaqa'gué saishet ra aló taq ialé, taq nataqaen ra naua la'aqtaqa egó' ndote' chaleguete ra ena'amápi.

Enam nagui, ra naigui queer ishet ra qaġaġa'neguet ra egó' nataġac ra cheqa'gué ra mashe aualectaugui, na saq'en l'llá, pa'ataigui nam enauac LGBTI+ ra egó' ialegue'úa nam nerek "Q". qalaġayé, taq ra ena'am qai'ŷotaġat'chiguiñé ra qaġa'uaġan, na naigui queer nvire'úa ra qailaġat nam loqnaġanaġat ra uó'ó taq ra uó'ó, ra qaico'ġoġan nam cheqa'gué taq nam qai'ŷot'tepega' no'ġoġaġac ra nataqaen ca cheqa'gué, qoġanem ra egó' al'úa na laié taia'gué ca ndogoñé lapaqtalec nam taia'gué na no'ġoġaġac taq nam nataġac ca cheqa'gué nache qai'uat'ton nam lataġac ra saqanoqchenaġatapec ra cam nañá cam lo'oc taq ca lataġac.

Pa'atec, qai'uat'ton nam ialé taq nam alpi cissexuales ra nachená nañá na cheqa'gué raq mashe qoianem ra cheta'gué ñeguiñé. Ra etapeguec namayé, ñem ua'autec "cis" naigui "nache'hena'am laġé".

Nam qaġa'an, nache no'on ra qaiquil'lec lapaqtalec ra egó' qaiqolategá ra qaġoġoná napi taġa'gurpi lo'ġoġaġac taq nam lataġacpi ra cheqa'gué. Ra no'on himmavec qalca'atagui egó' ŷa'amaqten nam lataġac onoleta'a sheġgauá, ena'ac ra, ram nacheyé lataġac taq nache'etec cam neta'gué nam al'úa taq ra qaġalecta'guet, nam lataġacó ra cheqa'gué qaica' ca onolec taġa'gué na lo'ġoġaġac qoġanem cam etec ra etec taq ra masheyé.

Ram etec ra taigué, Judith Butler (2006) enac: "Nam lpataġanañé nauá nataġacó cam cheqa'gué taq ca taġa'gué nam lo'ġoġaġac ram malaqlec, cam etec ra no'on namayépi: saishet ra saġa'naq cam cheqo'tot ra ca cheqa'gué nam onolec sheġgauá ram que'etec nam lataġac taq ca cheqa'gué nataqaen ra cam apet'á, cam pa'atec nache cam taġa'gué (cam llegec) ramayé taq ñemayé ra uó'ó cam lapó' taq ra qailaequé ca lmanaġanaġaá".

Som mashe qanasaġauec, nam sonaqtá'a país mashe uó'ó yem enec na nataġac ra cheqa'gué ra mashe qoġanauó nam enec ra nachená na nataġac ra cheqa'gué ram qananomteguet, ra ishet ra qaitaġaġapigui cam etec ra nacheñé taq ra ishet ra qanasaġavecpi, taq qoġanasheguem cam etec ca na'amnaġat taq ca uauñé na'amnaġat ra maiche sauoqo'ó⁶.

Nam l'llá esá, nachená nam etec ra nluctapeguelec cha'yé maiche loġonec nam ámbito judicial taq nam médico namaġasonaġac ra ŷashetá (eguetáe) ra naralaġat cam iereñé nam cheqa'gué cam le'enaġat: nache saqai'uen cam naloqnaġacpi nam hi'uen nam médica, psiquiátricas, taq nam ra qoieralec nam lasoġashet judiciales ram qaiache'úa qaġa'avaġan nam malaté ra uetalec nam lo'ġoġaġac nataġac lqui'í. Nam ra qaġo'ot ra qairo'úa ñe onataġanaġaquípi (registro de personas de cada jurisdicción) nam onolé qai'uen ra uó'ó cam io'ot ca rquiguiġaeque⁷.

⁶ *Íd.*, artículos 1 y 12.

⁷ *Íd.*, artículo 6.

Ram etec, rqat'chegue nam cheqa'gué nam nalolağá nache nam ishet ra am'qaituanec nam qailaeque ca etec ram amqai'peleguelec/qaýapiac taq amqanataren nam aroğoyâğac nache qante'lá nam aro'oc (nataqaen nam oğoté) taqaen na aratağac ra cheqa'gué ra ananomteguet, ra saishet ra auen ra iasat ñe judicial taq ñe onatağanağaqi⁸.

E nec nam natağac ra cheqa'gué

“Ñeroğoguet nam qarchoğoyec lapá nam saqai're'enaló nam mashe yaýamağá'ñé ra egó' qaila'ló ra trans, ndotec ra somayé... haiem no'onatağateguet nam leguiriñé sa'lağac esá' ra tatec nam na'ağat'té nam sonta'guetpi enam ra samatec, uetalec nam io'ocolec. Taq nam na'ağat'té nache so'onatağan son'onta'á nam qamachaqcá ra haiem onolec ra haiem na'ağat ra haiem qaisaqtalec ra ie-trans”.

Sosa Villada (en Bistagnino, 2018).

Erá ra la'aqtağanağac ra cheqa'gué nalotalec l'loğoc nam nachalatağac so yereñé taq actriz Camila Sosa Villada.

¿Che'etó ra nacherá ra onolec ra ishet ra ia'añaqchet nam nquieğá taq uağanguec?

Nache yem E nec na Natağac ra cheqa'gé hinoğoneuó nacha'lec taq chegueqochiguiñá ye 2020, enac ñe Ministerio del Interior de la Nación, qalota som 9000 nam sheğauepí naralağat nam nmaleté (DNI) cam etec nam cheqa'gué ra nanomteguelá, nam lapa nam mashe 20 taq 30 años.

⁸ Íd., artículo 11.

Lohana Berkins

“Nam onolec sonaqtá’a al’uá ra ua’á nam qoché’ Isallaâpi, qalaâgayé auavo’ó cam ara’ñaâgac nache egó’ am qotoâó”

“Haiem travesti, naetaâá ne ñemalaté (DNI) iachoâot ra haiem “aló”. Haiem Lohana Berkis: travesti. Nache qolaqtá ra ñashenaqteguet nam qoroâoq’té ra nachená na qomi’ iayé’ nam qarataâgac. Nam travestismo ialaâgachegué ne’ná egó’. Ishet ñauaâgaâganasheguem” (Berkins en Máscolo, 2018).

Eta’âá’ ram qaâgaâaná ram loquiaâgae travesti Lohana Berkins, ia’ñaqchet nam enec na alpipí taq nam LGBTI+ . Lañoqá’ yem Salta, qalaâgayé qai’oravec yem Imá’ som 13 vi’í (años) uasuelec nam lataâgac ra naralaâgat ra cheaqa’gué. Noq’chenegué ram Buenos Aires taq noq’chenegoyguí nam organizaciones taq nam movimientos raq nauaâgaâgashheguem iavo’ó nam laâyepi nam Asociación de lucha (loquiaâgac) por la identidad Travesti yaq Transexual (A.L.I.T.T.) Som l’loquiaâgaquie taq lasataâgac nquigec. Ialacte’uá ra qanauaâgaâgashheguem nam Escuela Cooperativa Textil de Trabajo para Travestis taq Trans Nadia Echazú (nache qaicuen’nategue som nacha’lec nam Trans), somayé asesora so legislatura porteña le’enaâgat Diana Maffía, uo’taeque ra diputada nacional som 2001 nam Partido Comunista taq ra ueta’uá ram ua’autec nam Oficina de Justicia, Identidad de Género y Orientación Sexual del Observatorio de Género en la Justicia. Lohana qaicá so nachalataâgac so 2016 taq rquinaâgatec âauo’ó som lerec âa’ñaqchet nam himmavec:

“Qalotá nam qareveguet ra sonaqtáe’ná taq nam vi’pí. Naguí nachená nam na’âgaté ra ña’ñaâgataq ra qolaqtá ra seloqiaqtec. Naguí nam na’âga’té nam nloquiaâgac, cha’yé ñem qoñetaâganaâgaquí saishet ra sevira’uá’ qaltaâá. Haiom saqatchiguí ra nacheñé ra âaâyochiguí ra naralaâgat nam laâgayec. Nam laâgayec ra egó’ qomi’ saqaishenemá ra sequieâa’tuá ra ñaralaâgataq nam sonaqtá’a al’uá. Himmavec napi n’uagañeshic taq ra haiom’ qai’otán, saishet ra qaâaloqnaâganá nam nlaâgayec ra nam ahnem coletó’ot ená naguí. Furia Travesti Siempre”.

Amancay Diana Sacayán

“Qomi’ nalletrañé nam enecpi”

Amancay Diana Sacayán lañoqo’ ye Tucuman so 31 so diciembre vi’í 1975, mashe yé ra ralağaec nam vi’í, mashe qanasągasheguem ra nayetavó nam ralağaec Nvireuó naectegué’ som Ita’á taq son lqaiyecpi qalota 15 ye la Matanza (provincia de Buenos Aires) somayé aló onolé. Nasheteguét nam lo’oğoŷağac ra travesti nam ñaq nsoq’lec taq ua’aveguet nam lmenağac nam lo’oc. Nam saq’ena’pí, nam ncanagacpí taq nam ra saqairen somayé l’llá nam n’nağaeuapí nache ianesheguem nam r’coyenağatağan taq ra qailaequé cam latağac naŷamağa’ñé ra na’añağat. Saqalshe’gué, nache ŷauo’ó nam l’loquiağac nam sonaqta’á taq ialeca’aguet nam qanaralağat ñe Movimiento Antidiscriminación d Liberación (M: A: L.) lo’onağaqá ñe INADI, hit’tauan yem lapa’tení SOY lo’oot ñem diario Página/12 taq ñem revista El Taje, nam ua’auchiguiñé qaiachağanelec lo’onatec nam sheğauapí Trans nam sonaqta’á Latinoamérica..

“Qomi’ ño’onatağañé nam sonaqta’á ra shenaqtepeguec nam himmavec taq shenaqtepeguec himavec ra nache etec ra nacheta’gue ra seuat’tonağ na enauaqué nam hena’am qomi’nalletañé ram nachalatağacó’ ra egó’ qaipataqteñé nache sonağasheguem nam nme’nağanağac ra qanayeguelec nam nagui’sonoaqta’á, nache nam nme’nağanağac, nache qoŷecnapecpi” (Sacayán en Lucio, 2018).

Diana som qaiyaluat so vi’í 2015. Som ralatağan amshe qaicoñé’ taq ñe justicia argentina ianaguí ra homicidio nam onolé travesti ra egó’ iaguec ram qanquiá cha’yé uasoelec nam latağac cam cheqaegué. Nache etegá, ra cheta’gué ra ñe Poder Judicial ra iasağalec som qanmağalec ra nacheyé ye le’enağat: travesticidio. Qalağayé, som cheta’gué ra hin’noğoneuó so octubre so 2020, ñem Cámara Nacional de Casación Penal, qanapactepeguelec som nalateguec som Diana, iachoğot som naigui ra lqoñetağanağac qalağayé nqat som la’araec qaiasağalec ra nachesó som nquieğá son natağac ra cheqa’gué. Namayé ra egó’ qaŷauo’ó nam injusticia taq nam nquieğapí ra taqaen ra qaramchiguiñé ñem Poder Judicial nam sonaqta’á taq ra ia’añaqchet nam enecpi ra nataqaen ishet ra qai’ue’lec cam ua’gué ca uo’ó, nam na’ąa’té, taq nam naguí.

Som septiembre so 2020, qāyauoó som decreto N° 721/2020⁹, ñem Poder Ejecutivo Nacional ȳauó so ianec onatağanağac nam sheğauapí nam travestis trans nam Sector Público Nacional. Ram esá ra cheta'gué nam ra qāyo'ot nam Imá' uañá nam travesti trans nam sonaqtá'a país, nache ȳauoó ca qāya'nñé lamó ra qāyauoó cam enec cam ua'gué Imá' nam travesti trans nam Estado ra iataqtá esá cam taia'gué.

Cupo Laboral Travesti Trans

Som decreto ñe Poder Ejecutivo Nacional iavat'ton ta iachağan nam yo'oqchegue lashe nam saq'ena'á' ra egó' na'agat nam lquieğá no'on nam travestis, transexuales taq nam transgéneros. Nam naloq nec egó' saishet ra nachenatá lleguevó nam iañoğot nam onatağanağac taq ra napağaguen, nataqaaen ra ianasheguem nam qanachectapae'gue'uapí, ra qanocta'yapiguí taq qanaloguelec nam nachaqná movimientos ra quetapeguelec nam eta'apí na enecpi:

- “Nam ta'ya'gué nam nqalağá nam sheğauapí travestis, transexuales taq nam transgénero uetapiguí nam natağacpi, saqai'utenpí cha'ayé nam l'uetaganağa nam mashe laguec naiamağatiguiñé ra uoó cam onolec la'yé nam sonaqtá'a taq nam instituciones”.
- “Nache egó' no'ón ra qaiectapec nam llağatağae nachat'tañe ye egó' saq'ena'á' ra ianasheguem nam qaipa'aganauec nam sonaqtá'a nam egó' uoó nam hil'lotaegue nam nachalağac nam mashe iesá ra hivrá ye TREINTA Y CINCO (35) TAQ CUARENTA (40) nam vi'í nayet'tapeguecpi”.
- “Nam saq'ena'ápi esá' nam enecpi taq nam qaipetegá, nam saishet ra qanquiá, nam lo'onatac ȳayamaqtec taq hiv'ven taq ȳauoó, nam pağaguenagac, nam npağatalec nam sonaqtá'a, ram qai'uateca'á nam lo'oga'yagac, na saishet ra ȳachağan nam lo'oga'yagac taq rsoavec nam nven'natağá ra ȳayamağachiguñé ra napağat'talec nam política ra mashe yshet ra ialecnauó nam onatağanaqá”.

⁹ Yem provinciapi ye Chubut, Santa Fe, Río Negro, Chaco taq Buenos Aires mashe uoó yem enec ra taqaen ro'onatağan nam travesti trans ená ua'agué lo'onatağanağaqi qailota'a, cheyetá yem Buenos Aires taq Santa Fe ra mashe ua'veguet ra qai'ote' nam l'yamağatağac somayé 2019 taq 2020 nache ta'ya'ac'rá.

Oñatec nam nataḡac

Qaq nam onatec, nam lalamaḡá, nam nerec, nam qaié'enaḡac nachená nam io'ot nam namaqtec, Qanauaḡaḡaḡasheguem ra qaicoñereguet na cheqaé'gué nam saq'ena'apí, enecpi taq ra enauacpi. Som la'aqtec so artista trans Susy Shokc: "Qaichoqtot so onatec nache qai'uo'ó' cam lleguec cam ua'gué ra ñesheguempi, nataqaen, nam pa'aḡaḡaḡé na qanoctaḡapigué" (Shock en Luna, 2016).

"Yo, reivindico mi derecho a ser un monstruo
ni varón ni mujer
ni XXI ni H2o
yo monstruo de mi deseo
carne de cada una de mis pinceladas
lienzo azul de mi cuerpo
pintora de mi andar
no quiero más títulos que cargar
no quiero más cargos ni casilleros a donde encajar
ni el nombre justo que me reserve ninguna Ciencia
Yo mariposa ajena a la modernidad
a la posmodernidad
a la normalidad
Oblicua
Bizca
Silvestre
Artesanal
Poeta de la barbarie
con el humus de mi cantar
con el arco iris de mi cantar
con mi aleteo:
Reivindico: mi derecho a ser un monstruo
¡qué otros sean lo Normal!"¹⁰

¹⁰ Qaichoḡota'guí ye nerec na'aqtec "Yo monstruo mío", Susy Shock (2011).

“Haiem, sansheguem na ñe’enec ra she’enağat nam chaqaec
 nam ialé nam aló
 nam XXI nam H2o
 haiem chaqaec nam iamanağanağa
 nam lapat onolecta’a nam pinceladas
 lienzo malağaraec nam io’oc
 s’amnağan nam sata’agué
 sañasheneguet nam títulos ra seyoğoyé
 sañasheneguet nam cargos taq nam casilleros ra ñalochegué
 nam ienağat ra esá ra seyamağat’tec qaicá nam Ciencia
 Haiem qotoğó iaqa’á nam sonta’á modernidad
 taq namayé posmodernidad
 nam yağamaq’chiguiñé
 Namaq
 Qanam
 No’onağa
 N’uağayé onatec
 Sheğauá dereğan nam latağanağac
 naecapegue’ nam io’onağanağac
 naecapegué’ nam moğonaló nam io’onağanağac
 naecapegué’ nam hi’ua’ ra saýó:
 Sanasheguem: maiche ñe’enec ra haiem chaqaec
 ;cam laiepí ra no’onaguec!”

Na’aqtağaneguec nam cheqa’gué

Nam na’aqtağaneguec cam cheqa’gué nachená na latağacpí, nam etec, cam etec ra
 ña’aqtağanağa’ nam sonağta’a ra egó’ nýt’ta’a na cheqa’gué ra uo’ó’. Nam Enec na
 Latağac nam cheqa’gué qaýauo’ó yem articulo 2 ram nasağasheguem nam cheqa’gué
 ra qailecnávó, yem egó’, na no’otağac taq ra rtaqtec taq nam latağacpí.

Ra secuen’nağá nam natağacó cam cheqa’gué qai’uat’ton togoshec (ca iale taq cam
 aló) seme’naq nam na’aqteguecpi nam cheqa’gué nam qanacota’guetpi ra uo’ó nam
 namğasonağac taq nam na’aqteguecpi s’agataqtec nam ua’auchiguiñé qaiotaegá: nam
 egó’ qaioloqnağaná: iallep’pí ram no’ot nache ram lca’ate’uá nam loğot ra egó’ saishet
 ra nateneguet taq ra egó’ saqtaeguet nam Igó “aló”.

Nam laguí, nam alpipí ra, enauacpi, iağat nam cheqa'gué ra qanaloqten nam l'uağayé taq ra cam etec ra rtaqtectec ra egó' iachağan ra saishet qauemáe taq ra namatapeguelá, nacherá ra egó' ra coloetec nam la'aqtaqa hena'am na aló, taqaen cam ua'gué ra mashe iauaná nam neta'á lma', nache egó' qaramchegue taq, ialeguet, ra saq'ra'añalec.

Seshetaq ra secuen'natağaná ra cam etec ra noğotolé, noğotolec himmavec taq ra mashe nsoqoyé nam chego'tot na ýataqtá cheqa'gué napa'tañé taq na na'aqtaguec ra egó' soche qaicone'uá: noğotolec iapactegué' ra ioğoná nam loğot saqmalec "egó' noğotolé" taq ra noğotolelpi ra noqpiá ra ra'ashe queloctec taq nam l'llá na'ashağac nacota'áe nam na'añağac nam etec lo'oc.

Qanaloqchiguiñepí nauo'pí nyot'ta'aepí

Taýa'gué nam qarcuen'natağa nam natağacó ra cheqa'gué taq na taýa'gué nam lo'oğoyâğac ra ialeguevó nam al'uá ra nyot'ta'ae, sasağasoğolec ra nca'at'tá la ncuen'natağá yo'oqtá ra mashe qanauağaýağasheguem ra naconá' na nauó': "na ýayamaqchiguiñé nauó'" hanac ra uo'ó nam ialé taq na aló heterosexuales enauaqué naigui nam mashe uaroná' taq ra mashe uo'ó ca taýa'gué io'oqcheguí, ñalqal ñeguirinié. Nache eta', nauó' mashe nalotá' cam lcaté' "x" nam llalaqpi ra mashe naýateta' ra le'enağat "familia nuclear".

Enam mashe naloguiñé nauó' nataqaen ra iasateguet nam lca'ate'uá nam cahqnağaec, uañá nache ñe ramağasoğon ra lauó'" nache ua'auchiguiñé ra lamağasonağac taq nam la'añağac taq nam laiepi enauac na ialegue'upi (l'uá taq llalaqpi) nache nataqaen ra iapa'ağatañé somayé.

Qalağayé, "ñem lauó'" nache egó' mashe iaýamağa'ñé ua'auchiguiñé ra lapatağana' nam sonaqtá'a taq nache mayağac, yapacauec nam lapağaguenağac nam sonaqtá'a, latağacpi, natamnağacó, iapataqtiguiñé nam lachoğoyec, qaq ra qananae'capegué' qapioq'lqal qaiaqnec nam sonaqtá'a taq nam natağacó nam ua'agué nam vi'í ta uañá.

Som ua'auñé, taq ra qaiachağanapec nam nyot'ta'a ca lapotec ra uo'ó nam lauó', setağasoğopigue nam nauo'pí, nam qalotá. Qaicá cam onolec natağacó ra nca'altaec nam qaratağac, nam qar'oğoyâğac, nam qar'oc taq saishet ra ecó' uo'ó nam onolec latağacó ra qalaponá' nam nauó', hena'am ra egó' seshetaq ra qaicoyeguen ra ená maiche qaraýa'nec yo'oqchegue taq ñampí sheğauapí qomi' neto'otó.

Ntogoshecpí, uo'ó sopi latağac nyoqtec ram neta'apí, nquiguecpi taq ra rco'oyá'pí. qalağayé ueta'apí nam saqalshe'egué nam loigué nam "ýayamaqchiguiñé" taq qalotá ra, qoiogó'chesop nam ae'tepí nam sonaqtá'a.

Som ua'au nam vi'ipi, taq nam qaýauağañe nmalté nam naýa'nec son locaec taq lat'a nam sonaqtalec al'uá nam nacota'ae ram qaýauat'ton namayepi enecpi nam alpipí taq

nam LGBTI+, nam nquictauec taq na nanet'ta'uá ram no'onatağañé ra qaýasateguet nam nauó' heteronormadas. Secuen'nataqaeque ram ue'é' camayé ena'amá.

Nache nam nauó' ra mashe neta'á' taq mashe nata'aguetpí ra mashe uarón ra nam naýot'ta'a nam taýa'gué nam lo'ogôyağac taq latağac ra cheqa'gué ialeguet nam llalaqpi, nauó' laiepi nataqaen ra mashe naýamağa'ñé nauá lta'al taq llaiqal qalağayé qaica cam l'ua, lauó' "neta'guet" cam n'ua' ue'él nam llaiqá ra mashe cheta'gue ra varoná' nache je'e' ram qanyet'asop (taq ra saishet netra'a), nam sheğauá cam neta'gue ra lamağaec qalağaye uóó nam lauó'pi laguec qalağaye saishet ra qanyeta'sop, ra nataqaen lapá nam qoýectegapí. Cam etec, ýaýamaqchiguiñé ra neta'apí, cam etec ra ca l'llá qaipe'etegá ra sa'la'ağaec: shenaqtegá nam nauó'pí ra mashe neta'apí, nqaiancpi, ñaqtecpí,iale'gá'pí, taq qalot'a namayepí.

Namayé ra etec, çishet ra egó' nauó' ua'auñé nam n'uenagá, ntelağá taq ra qan'ualağaené nam laiepi nauó' nam sheğauapí ra ecó' qaica soche lauó' enauacpi.? Nam qan'naeğauapí, cam qoiectagá nacherá, cam soche ialectauopí, çlatağac ram nachená onolecta'a ra qomi' ra seýa'naq ra egó' qar'uó'.

Ra mashe himmé, sauoqtaeque s'agataq nam lcaguiñé l'llá: nam nauó'pí nataqaen ra uóó' cam ua'gué ca qaiachña nam na'ashağac ra qan'ualağaené cam ntelağá. Som socióloga argentina Elizabeth Jelin (2010) enac:

Mashe qaýaýaten ra ñetalaqa'á nam qar'oc, psicológico taq social, nam sheğauá hiven ra ialeguevó nam redes sociales taq cam neta'a, redes uetapigui taq lleguec na nachená taq nam ra qai'ýoğôyé nam naia'nec ra qaitauenec taq ra qairen ca taegué cam l'llá, redes nam ra nateteguet nam latağac taq na etec. [...] nam etapeguec ra ueta'guet nam lauó' nagi ra qoiectegá na n'uenaganağa ra qaiañaqchet ra qaitauan na cheta'gue vauó na qalotá cam l'má' nam sociabilidad nam nýot'ta'a namyé taq ca etec nam nauó', taq ra egó' nam organizaciones intermedias cam laiepi taq cam lapağa'vapí, ra ianasheguem ra qaiuat'tonpí namyé taq ra ialectapeguevó ra nauoğoqtec".

Qamachaqcá cam etec nam latağac nam lauó' ra cam laioqte', cam taia'gué ndo'guet ra qanalqnc taq nalotec nam qaiamağasoğolec taq cam ntelağá cam etec'ýá' ca latağac nache egó' talec nam alpí taq nam LGBTI+, qaialecnauó nam ncun'natağa na nauó' cam taia'gué ra l'loquiağac ca etec nam lauó' nache icheguet nam lavieğasheté icotan taq cam lo'onatac ra latağac ca cheqa'gué na saq'ena'apí.

Nam pağaguenâğac ca cheqa'gué, cam etec queer

Namayé onolect'a'a nam qalca'ateuá qai'ot'tec nam naguí (taq nam qalotá) nache himata'guet napi qai'uat'ton ra egó' "Estudios de Género" (qanapağaguená) cheqa'gué ra le'enağat ra qay'yağaná: "Estudios de la Mujer" (Qanağaguená nam Aló). Sonaqta'a shenaqta'a ra egó' lleguec cheta'gué ra qanauağayâğasheguem ra qai'uat'ton ra cheta'gué yo'oq nam al'úa sonaqta'a países europeos ua'uñepi taq ye Estados Unidos som togoshec víí 1960 taq 1970.

Som chegoqcheigui nache qa'ya'an ra nachená nam togosapac ra qaiogoren nam lapapi enecpí ra cheqa'gué agnda pública ueta'a nam lapat'tapigui nam latá' tomigui taq onolec et'tañegué so lleguec ra qailalec so enecpí civiles, nam n'uenâğanağá, sonaqta'a taq nam natağacpí. Som le'enağat "generación del 60", ñesheguem ra egó' iasoğat ra tachiguiñá nam Segunda Guerra Mundial, na'agat nam sonaqta'a taq nam natağacó quietegá na añağac, nam instituciones, nam onaguec taq nam jerarquías, ñesheguempí na "liberación" hena'am na bandera. Nache qay'yağategue'úa ra tacheguiña ra qanapağalec nam colonial, nam nloquiağac ra qaipet'tegá taq nam yo'oqte'úa (status quo), nam natağac pa'aiavó iapataqteguiñé taq, qoianem nam alpi, na l'loquiağac nam añağac na sexista (Bellucci, 1992).

Som cheoq'chiguiñá nam pağaguenâğac nam cheqa'gué saqpaegué somayé n'yağanağac "segunda ola del feminismo"¹¹ qonche naigui nam mashe na'amağañé som l'loquiağac ya'amağachiguiñé nam alpí ra iauotae' nam etapeguec ra nauağayâğasheguem nam ralağaec natağac ra qaivo'ó nam política taq ra nalota' ra ñesheguempí taq ra rtaqapí enauapí ra rloqipí nam natağacó laiepí, nache naloté' ra qaialecnauó nam na'aqtepí na feministas nam academia taq nam pağaguenâğaquipi.

Nam sonaqta'a, uo'ó nam referentes ra ñesheguempí ra nataqaen ra rtuanağan: Simone de Beauvoir yen'ñé "El segundo sexo", Kate Millet iachalec som ensayo "Política sexual" taq iarauó som ralağae taq npé'en ra egó' "pa'at'teguet ialé" taq ye "qaipa'agatañé nam no'ogoyâğac"; Jean Scolt ianagui nam pağaguenâğac ra naigui ye "cheqa'gué": ram qaia'ará nam qoianagui "nam personal es politico" ram qaialecnağanauó nam alpi na pa'ayávó pública, taq qalotá napí laiepí. Nachená nam cheqay'gui nam n'cuen'natağá ra rtuanağan ra no'onatac nam sonaqta'a taq na política ra uo'ó camaye taq ra ueto'ot- n'cuoğoc taq yağasoğoneguetpí, taq ra qoioqtec ra no'onağat nam nrec na tata'gué yaquia'ğatec cam ta'ya'gué nam na'agá'té.

Som uau'pí, nam pağaguenâğac nam cheqa'gué nache qanaso'lec nam constitución nam natağac qai'yt'apegá, nam qanauağayâğasheguem nam na'aqtepí cam etec, ualec taq qoianem na alpí, (Bellucci, 1992). Nache, qanmitaeque ra qa'ya'anñé ra qaitağayapigui iatec nam etec taq ca naialec ra nachená na nyot'ta'a nam no'ogoyâğac, namno'ogoyâğac ra nachená na latağac nam politico, n'uenâğanağá, nam sonaqta'a taq nam natağac, nam yo'oqchigui nam nyot'ta'apí na ca'ğagenağacpí na'at'tañé cha'yé so

¹¹ So ua'auchiguiñe ola nam feminismo uichiguiña nam pa'atec siglo XIX taq so laiñe nache na'añağat ra iavağan so enecpi qoianauó onolec nam iallep'pi, ra ishet ra pa'avó ena'am na alpi na pağaguenâğac la'amaqchiguiñe nam pa'asheguem, na qanaueguevó na lletağac, napi laiepi.

cheqa'gué taq nam qaiqolağachegué nam no'ogôyağac ye onatağac, nam tenatağanağaac na cheqa'sop taq yem "nacheyé yemayé" qaiqoñet'taguet nam no'ogôyağac ra qoianem ra ñeguiñé, lapá nam laiepi.

Nataqaen ra qoianagui ra qaiuağañé ra maiche anacolá' taq ra anaiatetec nam no'oc nam alpipi: nam nyot'ta'a ialeguet nam nmanağanağa taq ra nquigüec taq naqa'ñé nam enecpi nam no'ogôyağac taq nam qanquieğateguecpi (Bellucci, 1992).

Som vi'ipi qoianec som ua'auchiguiñé noğonec nam yamağatağac nam pa'avec interncional: Naciones Unidas ya'agat 1979 som "Año Interncional de la Mujer" taq nasoğovó so Convenio Interncional para Eliminar himmavec nam latağac na Discriminación contra la Mujer (CEDAW). Mashe veinte vi'ipi somayé, na Organización de Estados Americanos nasoğovó ra qanaia'ñegué regional, na Convención Interamericana para prevenir, Sancionar y Erradicar nam Nquieğá ra qaitağaneguet nam Alpipi (Convención de Belém do Pará) taq so 1985 ra qaiogoren so IV Conferencia Mundial sobre la Mujer en Beijing, onolec som na'anñé qaicá ca cheqa'gué nam qammayağac internacional ra iauat'ton, ram cheta'agué, napí enecpi nam alpipi ra egó' enecpi nam sheğauapí.

Nam etec ra naloté, nam qaiot namayé no'oc ra nacheyé ra etec taq cam naiguipi, nacheyem ra egó' pa'ayavó ñe universitarios, nasheguem ca l'lapí qanayegelecpi ra onolec taq nacheyé ra n'cuen'natağá som "aló". Qalağayé nahe etec, yem le'erağa qaiuat'ton "femenismo negro", qaipatağalec qaicheğalec nam nquigüecpi namayé qaivralec nagui taq ra qanaloqten namayepi qalca'ayepi uaqteguet na etecpi ra nachená, ram uetecgué' ra cheqavec, latağac, cam lañoqó', cam ta'ya'gue ca lo'ogôyağac, taq cam laiepi ca etec, ra ndo'oguet nam nachalatağac nam alpipi.

Eteçyá', chegeqo'ota cam nasatağac nam movimiento hegemónico femenis-ta lapağaic, saishet ra nqonağatapeguet qalağayé himmata'a nam ntağayagac enauaque ra uaga'ya'pi ra naco'ona'e' nam na'ya'neç, ra ndoqtetec na himmata'a' taq saishet ra himmavec. Pa'aigué nam femenismo lapaegac, iaconegüec qomé' ra hi'yó, uomñeguet nam femenismo negro, qaiamtec ye laiguiñé nam colonialidad (Jabardó Velasco, 2013).

Yem "femenismo de los márgenes" uoó so cheqaegué yem Estados Unidos taq iaconeguet nam la'ya'neç na alpipi afrodescendientes, qomle'ecpi, cheqavecpi taq nam laiepi qai'uat'ton ra saishet nachoğotpi ra somayepi nquictavecpi namayé ra nluegelecpi nam alpipi lapağaepi, coğorá', heterosexuales, nalotecpi taq na universitarias. La'ypí, ialeguévó ra egó' qalca'aiepi namyepi ra na ncuen'natağa napi lesbianismo ialecapigué nam etec ra na'añağatpi qana'añağate'pi nam chaqnağaepi (Clarke, 1988).

Nam América del Sur, nam pağaguenağac na cheqa'gué ncalagatrec nam lañoqtec qapio'olec ra uapigui nam dictaduras cívico-militares raq qaipatağalec nam lapá na países latinoamericanos qaiogteguetpi soua 1960, 1970 taq so 1980. Nache ñe'guelağauó nam democracia, qalca'ateuapí nam cheqa'gue, nyeloğó/nquieğa taq

nam saq'ena'api ra ie'eguenapec nam alpípi nache egó' ñesheguempi ra qaicone'uá ra nacha'ñepi, qai'añaqchetpi nachenapi ra nquiguishguempi nam movimiento na alpípi ra nam neta'á.

Qailoqnağaná ra nachesopi nam organizacio, som vi'í 1981, so Primer Encuentro Femenista de America Latina y el Caribe nam Colombia ra ia'an nam chego'chiguiña som togoshec lliquiağac na feminismo latinoamericanos taq ia'nñé nam lavoqté ra nauana'pí ra ñesheguempi ra qai'o'otpi nam Argentina ye nacheye ye vi'í 1986 taq so 2020 nache laloqá' ye 35 vi'í nam togoshec.

Som ua'upí vi'ípi, taq ra egó' qanqa'ñé nam ralağaecpi nam etecpi ra qanquieğatec nam na'ña'nec taq nam mashe qai'o'otpi, ra qai'yağaná "Qanapağagená nam alpípi" qoieneq qanaralağatpi na qoianagui nache qaialecnauó nam nme'nağanağac nyot'ta'api taq ra qai'vita'guet na "qaiapo'uapi" ra qailotapeguet ra nachenapi feministas. Nachera ra etec, som ua'upí togoshecpi so 80 nache lpachegué nam pağaguenagac ye ialep'pí, ram iavo'ó nam hil'lotağui ra qanauağayagasheguem na le'enağat "masculinidad hegemónica" ¹².

Nagui, nam pağaguenagac nam cheqa'gué som naponagac nache eta era jec ra qanaralağat'ta'guet nache etae ra coletaepi ra qai'pet'tapigui taq ra qanaralağat'ta'guetpi taq qanmitaeque ca latağac ra nam al'uá ra qaila'á.

Som laloqnağac lerecpi so Judith Butler, filósofa norteamericana ra ia'agatchiguiñé qalota ra ieguelağalec ra looraepi nam lerec, naigui ra egó' ncolesop ra ñegui ra nache etec qailağaguet. Somayé etegá ra ñi'quipi himmavecpi na naloqnağanağat ra egó' na'anñé nam nyot'ta'api feminismo nache etec ra ñeguiñé. Nache qai'amnec ra nachesó ianağanağasheguem ra qai'yağaná "pağaguenagac queer", onolec ca l'llá epistemológica ra qanauağayagasheguem nam ia'nağatağanağac nache qoainec ra qaiuatec taq qanquieğatec nam noe'lec nquitağac nam cheqa'gué.

Ñem "laiñegueshec" namayé pağaguenagacpi queer nquictavec som Butler nache qai'yağaná lañoğoshec nam na'aqteguet nam cheqa'gué. Nam etec, ra nacheyé himma'aguet cheqa'gue nam aló yaq na ialé nache qai'eguelağat'tec nache'etáe taq nalletañé nam na'agá'té nam qai'o'ot ra ueto'otpi ca lapoqot taq uelec nam lo'ocpi taq nam lapio'gó nam sheğauá. Ra añağac nam ncu'n'atağá nache na'anñé ra latağac l'llá' ra laponá'pí nam chaqa'gué ra egó' sanatena' nam na'aqteguet qai'eguelat'tañepi, qaicolec nam l'llapí natağac ra qoiañé nam natağac taq nam lo'oğoyagacpi nachená nam esá ra avit'ta'guet.

Etec so "Deshacer el género": "Som cheqa'gue ra egó' qoi'e'nec nam etec ra egó' nquiguet taq qoi'e'nae cam etecpi ra iallep'pi taq nam alpi'yağac, qalağayé

¹² Som etec Michael Kimmel, "nam naigui na qai'pata'tañé ra laguecpi nache nam iallep'pi ueto'ot nam la'añağac, onolec nam sheğaua ra uo'ot nam la'añağac taq onolec nam sheğauá nam a'añağac. Shenaqta'a nam iallep'pi ra ueto'ot nam añağac, iapac ra iachalec, ia'yaten, na'amaqchen nam taia'gue ra nllañe. Nam maiche lom ra naigui na laguecpi ra mashe etec laguecpi nataqaen na natağac qoi'oqtec nam la'añağac nache nami allep'pi ueto'ot lapağalec nal'llá, qataq nam iallep'pi ueto'ot ra uetalec nam alpípi". Nam "Homofobia, ñe'gá, ncoğó, ye'emaqtec taq na natağac iallep'pi" en Valdés taq Olavarria (Comp) 1997, pag. 51.

iaŷama'chiguiñe som aparato ra nache'etec ra so ntaġaŷaġac som nanet'tañé nache saq'enaepi. [...] qalaq som shenaqtegá so cheqa'gué ra ncot'tec taq qaġilotaguipi nam cheqa'gié taq ra qaialecnáe nam cheqa'guepi, cam etec ca chqa'guepi taq ca nateteguet ca cheqa'gué sonaqtá'a ra qolaġagué ca cheġo'ta'gué cha' ueto'ot ca lataġac ra coletac ra cam taia'gué ra egó' binario lqopiché" (Butler, 2006).

Nam laguí, som lo'onatec nataqaen naiguí onaġaec ra nquictavec na paġaguenagac na trans ta na naguí qailalec na la'añaġac ra nachesó ra qandotapeguet nam qalca'ataguipí na politica "aló" taq som "sheġauá ra feminismo".

Qaimeten na la'ae'té ralağaeqá: na nache'ena'am ra cheqa'gué taq n̄yot'ta'ae

Nam eta'api nachená na qailotagui, ca ua'agué cam etec ca nme'hağanağac taq seloqta'á sauoqo'ó taq etec ca l'llapí. Ram shenaqtegá eta'api na ceqa'gue ra setağasoqtec na uo'ó ca latağad ra sema'naq na nate'a' enauaqué nam sheğauapi ra nacheğan ra ena'am n̄yot'tapeguec ra cheqa'gué nache iaua'lec taq sa'yashen cam etec nam sonaqtá'a.

Nam na'ağa'yağacpi, pağaguenağac, na'aqteguec taq nataqaen ra shenaqtá sañashenağaguet taq qoianasheguem ra qaiagasonagui cha'ye qananomteguet qaipotelec nam natağac ra, ena'am nagui selaqa'á nam saiaqa'gué, nache egó' qaica' ca luec, saq'ialeguet taq saq'ioqcha'ápi. Qaq cam etegá, nasağauec so saiatenaq ra senomaqteguet nam al'ua'. nache etec nam na'aqteguec ra qaiuat'ton egó' "n'ÿen ena'am so alolé taq ca ueta'gué na l'laq himmavec no'on sheğauá nache'etae ra uo'ó cam aló no'on", qaiogoren ra nache etec onağaec nasat'tec nam sonaqtá'a, cam ueto'ot ca quitağac ra io'ot ca qamchaq'cá nagui taq, cam etec, cam uet'ot cam añağac taq ca saishet.

Nam haluec nam cheqa'gué nachená qalca'ie ra qanaloqtenpi, egó' iau'e nam lae'té l'llá' ra naloqten ra egó' rconağanaúo ra nache'lecpí nam sonaqtá'a, nam ne'eneguec taq nam na'aqteguecpí ra nacona'pí nam laiepi. Ra nagui na'a', yem qailotagui ÿavo'ó nam onatağanağacpi ra uo'ó cam qandotapeguet nam saq'ena'apí taq qanauağa'yağasheguem taq qaiot'tá nam na'aqtec ra qanasağauec nam lta'araec iamağatağac ra saq'ena'a.

Am'meten nam netraé' nam sonaqtá'a ue'éy nam lae'té l'llá ra iauaqtá'a:

- lauat'ton nam uaq'ta'a ra añağaec ra enauaque na cheqa'gueló.
- Qanaloqten ra cam etec ra naco'nae cam etec so ua'autá togoshec taq ra masheye nam sheğauapí.
- Qaimeten ra cam etec ca ndo'guet taq ra masheye ra qalapağaguet nam sonaqtá'a taq ra nate'napí nam masheyé ueta'guetpi nam sonaqtá'a ra qalca'ayé, cam lauó', nañoğoc, cam ta'ya'gue nam lo'ogoyáğac, cam ia'amaqten, latağac nam cheqa'gué, cam l'llapí.

Nam laiepi nam cheqa'gue naloqtec ra iataqtégue ra, togoshecpi, nam alpípi taq nam LGBTI+ ra ueto'otna quitağac n̄yot'ta'a ra hin'noğone'ua' na pağaguenağac, na justicia, nam chalatağac, na lecnağac nam política, taq onataec taq nam laiepi enecpi yo'oqchiguipi. Qalaq nagui, nam enecpi taq nam nanet'tañepi nerecpi nachat'tañepi, taq cam etec na net'a napí natae'napi, laiepi sonaqtá'a ra nachenapi ueta'a, nam lañoğocpi na ueteot ialega'pi nam laiepi cam etec, napi quitağanağacpi ra nquiguecpi ra hejecpi ra n̄yot'ta'api nam neta'aguetpi lallep'pí.

Uo'ó cam auaqcheguí ra nataqaen ca ara'aqtec...

“Nam alpipí saisheteguet ra qaachalec”

“Am ma ra ammatapaec”

“Cam ua'gué uo'ó nam alpipí, uo'ó nam loquiaâac. Napí
iamataâañé nam loâoiqui”

“Choâorá', ramayé ra no'ona'guet na ñaqqiolecpi nam na'aâa'té”

“Nam iallep'pí nataqaen hiv'ven nam lvenaâanaâapi”

“Ramayé ro'onataâan enauac nam na'aâa'té taq ñemayé
no'onaguet ye lmá”

“¿Cam etec ca aro'onataâanaâac ra uo'ó nam armayaâac nam aya'alaqpi?”

“Qaicá cam rpe'etegá esá ram etec”

“Somaye saishet ra naiamaâat, saishet ra ño'oâon”

Nam nrec mashe ye, na qaieguelaâat'tecpi, na “etec'ya' ndouec” na'aâasotec nam na'aqtecpi taq na maâasonaâacpi. chegueâo'tec lataâac ra qaila'á taq qoietegá nam sheâgauapí. Namayé saqno'onañé ndotec nam na'aqtecpi taq na taâa'yaâacpi nache eta'aepí, ramn taigui nam ueta'a nam onataâac, nauo'pí, nataâacpi, paâaguenâaâaquiipi. Nam qomelé nacta, uo'ó nam iapac ra ia'añaâa'ñé nam ncuen'nataâa taq cam taia'gué.

Nam enecpi ra ena'api

Semitaqaique nauá qanapağaguenagac ra ena'amtac nam cheqa'gue ra nache etec ra qoiaqchet ra qaŷaŷateteguet ra Ita'araec taq n̄yot'ta'a nam sonaqt'a, nam ntağaŷağacó taq nam nvenağanağapí. Seconağaguetpi, qaialoqnağanapí, na naleğaquí nam alpípí taq nam LGBTI+ nam ua'ague na politico. ¿Nache eta era nalletpí? ¿Cam etec ra pa'at'tá na qaivota'a nam nvillağac napi alpípi taq nam LGBTI+ nam nquictauc politico nam sonaqt'a? ¿Catá nam alpípi ra uó'ó nam qaiasağalec Sa'la'agac auavat'ton?

Nam l'illa latağc ra qai'ot nam política, ra ro'onatağan, ra qanqueğatec nam naia'nec taq qalotá nam qaialoqnağaná, ueta'á na'añagattec qaipot'tac nam nme'nağanağac nam iallep'pí. Nam na'agá'té, taq achec nam nloquiağac na movimientos taq ra himma'a nam feministas, nache uó'ó nam ralağacpi. Dora Barrancos, socióloga taq nmitağanağae, iasağañá yem Enec nam cupo Femenino (sancionada en 1991) egó' ena'am so na'aqtecpi na qanauağaŷağasheguem nam enecpi na políticos nam alpípi:

“Nam qaiaptapeguetpi ndotecpi naigui, nam laiepi qamachaqcá, nam ñe'eguelağasoğoc nam feminista ra egó' ralağaecta'aguet yo'oqchegue ra nam naigui taq, nam laiepi enauac, nam nanet'tañé achec ra quietagá ra lapağavó ra egó' na Tercera Ola-movimiento ra ivitchiguiñé nam qanaralağat'ta'guet nam feminismo som vi'ípi 1960. Nam n̄yot'ta'a naloguiñepí nam lo'oğoyâğac nache qaimeten onolec ra egó' qaipeta'a nam chaqnağaec, qalaq ena'am ra na'aqtecpi qopalavó nam latağac nam qaitatalecpi ra nache ishet ra qanoqchenağat pae'guet ñe Estado nam Enec. Nache nam organizaciones halom na alpípí ra ianec smomaye ra iapolecpi so natağatañá som nqueğa nam lma'te, ioğogué ndoŷa' nam militante nam partidos políticos ra egó'lapağaguiñepi ra naralağat'ta'guet nam etepeguetpi na la'ashağac la'añagac lquicté'uá ram qai'uat'ton nacheyé, enec ra qanqa'ñé nam qaisağalec partidario taq nam ua'guepi nam natağala' nam so'ona'qá' parlamentarios. Qanaro'uopi n̄yot'ta'a nam proyectos nam qaiectegá nam “himavec” alpí'ŷağac nam enauaque nam Cámaras, so 1991, qallağá coletac cam taŷa'gué, som qaŷa'anñé so enec qalaq qanaralağat ra masheyé nam nalotá' nam naloq nec quete'guepi naloguiñé nam pa'agiñé nam qapio'lec na 30% talec nam alpípí, ñichiguiñá nam lma'pí qai'uat'ta'a, nache cam nquitağac ra ishet ra iegue'lağasheguem. Na Argentina qaia'an so ua'auchiguiñé país ra qaia'anñé na poctá ram ialegue'uá nam femenina”.

Dora Barrancos (2012)

Nam laiepi na cheqa'gué taq na n̄yot'ta'a nam nqaecó

Nam naiguipi taq ncuen'nataġapí qaiacheteot na cheqa'gué taq na n̄yot'ta'a nacona'pí ra napaġaguenpí, ra nam esá taq na movimientos ra rtaqapí quegué nam nqaecpí taq na laiepi pa'avó ra n̄yot'ta'aguet ra etec. Namayé etec nam ntaġa'yaġac qa'ya'yaġamaġachiguiñé nam etec na ntaġa'yaġac ra qanocta'ypiguí, nam ua'aguepí ra nveguez taq ra rtaġa'ya'pega'pí nache qaia'añaqchet nam qoietapeguez nam sonaqt'a'a taq na políticas. Nam qoiotqegué nam cheqa'gué na lo'onatec taq nluectac, nam naponagac ra qaoio'ot himmavec nam nví'ípi ra qaiotqec nam país, ñampí marcha del Orgullo, (Nam ñiquiaġac ño'ogonaġac", nam saq'yeemaqtá "Saishet ra qaicá n'yápi" taq na Campaña Nacional por nam Enepci ra ana'aġasoġoñé anqaitaualec, Esá taq Saishet ra qaiheten cam onolecta'a nache ena'am ne'ná.

Laiepi na cheqa'gué taq n̄yot'ta'a na enecpiolecpi

Yem Ene Micaela N° 27.499 na'anñé na qanapaġaguená qaimaġalec na cheqa'gué taq na nquieġa ra egó nachená na cheqa'gué ra himmavec nam sheġauapí ra nalemaqté' nam etec na publica, napí añaġacpí poderes Ejecutivo, Legislativo ta Judicial de la nación, himmavec nam laiepi taq nam qoiotqegueme. Nache qaia'anñé som nalota'piolec na Senado de la Nación ra nquetapegue'ua ra ianem napi namaġashec ñe Estado no'ogonaġatpí talec ra napaġa'lec taq ndenauc ra nache'eta' ra iapac ua'autec ra uo'o nam nquieġa nache nam qoietapeuec na cheqa'gué. Nataqaen, ra egó' nquitaġac ra qaoio'ttá na lañaġashe nache qaimeten taq qoiatqec nam paġaguenagacpi, nam tata'gué nam políticas ñem Estado nache nam laiepi na cheqa'gue taq na n̄yot'ta'a, taq nam cheqa'gué nache egó' qalcayé nache himmavec naloguiñé nam llegec ñe Estado. Ñe Ministerio de la Mujeres, Géneros y Diversidad de la Nación nache na acó' ra ialaġalec nam Ene Micaela.

Ñe Ley de Educación Sexual Integral (ESI) na'anñé na enec ra qaiconeguet na paġaguenagac nam lo'ogoyaġac ialecta'guet napi netañapi nam paġaguenagacqui nam himmavec, na lañoġoc na estatal taq nam privada ra enauacpí nam jurisdicciones nam sonaqt'a'a país. Nam qai'uateca'a naiepi ialecta'apí ra nacheyé nam qanquiġat'tavec na uetañeguet taq na qaoio't'tac ra qailecná' ra cinco nam lca'a na onatec: qairennam no'oc taq na chalataġac; qaoioġoren na taia'gué qanayegué nam enecpí, qai'uateca'a nam n̄yot'ta'a taq qaiuat'ton nam laiepi nam cheqa'gue.

Namayepi taqaen ialaguevó na mashe qaia'ġattec nam nataġac taq ra cheqa'gué, Ronaġac eta'a, taq ca l'llapí ena'am na Ley de Paridad de Género en Ámbitos de Representación Política taq nam qalotapi na laiepi.

Nam laiepi na nyot'ta'a

Etec ra ena'am ra at'taqá nam laiepi na cheqa'gué taq seia'naq ra nacheye no'on ra savoqóo nam qarae'te l'lla nache seme'naq nam sonaqtá'a esá taq ñaloqtenaq na nacota'a na sonaqtá'a ra queta na saq'ena'a taq na qoioqcheguemeq lapaqteñé qaisachegue nam qai'yotaegá lo'ogoyâğac-cheqa'gue nam enauaque nam sheğauapí, natqaen ñallaqtañé nam shenaqta ra qailotagui enauaqé taq qoiaqneqpi: nam laiepi na nyot'ta'a.

Enauaque na qaiogorettec nachená qai'añaqchet na naloqneq ra qai'eñağat, qan'ualağaeñé' taq qanaloqten na políticas. Ñem Esatado qoieneq ra qaiamağaleq, nache egó' qoianem ra npoğoené' nam etapegueq iaconeguet taq na na'at'tañé na sonaqtá'a, nache qai'an qaimitaegue ca latağac ndotec taq ca taia'aguet nam qai'uenpí, nquieğa saq'ena'a taq ra qanquiá nachattañe taq nam togoshec na qayâğasotepeguet LGBTI+ (MMGyD, 2020)¹³.

Cam etec taq ua'gué ra selaqa'a nam esá sonaqtá'a saishet qapio'lec namayé. Nache'etáe ra selaqlec naloguiñé na naota'ae ra nachená ra saqai'a, shenaqtá ra ñaloqtec nam sonaqtá'a. Etec so Donna Haraway: Napi: loquiağac ueto'ot ra nache esá ra qanasheteguet nam na'aqtağanağac ra naconápi nam al'uá ra egó' ualeq ra ena'am ra al'la'a (Haraway, 1991).

Eyé nache ca ua'gué ra so'otaq ñachatağañé ra s'arağañé na onatağanağac rae tae taq snmé' ra qaayeguelec na saq'ena'apí, qai'pa'ağanaueqpi, qanquiá taq nquieğatpi nache na qailaleqpi egó' chetaleqpi namayepí LGBTI+.

Nam qaiamağale ndo'oguet cam ua'gué ra qaimeten nam al'uá, cam etec, qaialecnauó namayé ñegueq taq nam latağac taiavec, na laiepi na nyot'ta'a.

Blas Radi (2019), so rtaqá nache so chegueqchoguiñapí trans (ra ialeguet nam latağac ra nquiğtec na laia'nec nam feminismos) iaravó na lapaqtapiguiñé ra nquieğateq na laia'nec "namayé", ra etec, qaiavo'ó na tağayâğac nam sheğauapí trans, nam laia'nec iauachegui taq ia'uağañé, nache nam laia'nec na'at'tañé taqtá yâyatpenpi: "Ra iaconá nam la'aqtaqa ra laie nam sheğauapi trans nachená napi laloqneqpi nam pağaguenağaeqpi trans".

Nauat'tolá' nam laiepi ra nyot'ta'a nache himmevó nam lavieğasheté togoshapec nache qaitoğó ra egó' qalotapí na nqalağá taq ra ñe'eguelá nam qanayeleqpi nam yâ'nec ra qalotapí, sa'lağaec na sheğauapí.

Nam sheğauapí travestis trans nacha'lec, togoshapec, namayé lapotegá nam sonaqtá'a ra chetaleqpi.

Nam qanauağayâğatesheguem na'aqtegueq taia'gué ra qanyeguelec himmavec travesti trans nam sonaqtá'a nache ra qanaloteguenepic cheta'gué taq nasheguem, ua'auñé,

¹³ Ministerio de las Mujeres, Géneros y Diversidad de la Nación, Plan Nacional de Acción contra las Violencias por Motivos de Género 2020-2022. Págs. 37-38.

nam nerecpi qaiasağasheguem qanaloqtiguiñé nam organizaciones na sonaqtá'a, nache napi qaýaýağaná ua'auchiguiñé. "Som Na'anñé ne'enağat qorom" (Coordinadorxs Lohana Berkins taq Josefina Fernandez; Ediciones Madres de Plaza de Mayo; 2006) taq "Cumbia,nýomağac ta nenağac" (Lohana Berkins; Ediciones Madres de Plaza de Mayo; 2007).

Nam laýé, nam natağanağac so qaió'ot nam municipio ñe Matanza (provincia de Buenos Aires) so ví'í 2012 som ueta'a ñe INDEC taq ñe INADI nache loğonec, namayepí laiepí nanet'tañepí, ra egó' salamae qalaq laiñegusec nam neta'a travesti trans ra ueto'ot nacheyé ye pa'asheguem nam napağaguenagac primario, ndotec ye 20% himmat ye nivel secundario, nam himmavecpi egó' 7% ra ýasateguet ra io'ot na nivel formativo superior taq ye 2% iasat ra etegá himmatec ye napağagueneguec univesitarios.

Nataqaen nanet'tañe ra nait'ta ye 20% ra saishet ra uó'ó cam io'ot'tac ra qaisheten, nache nam laloq nec sağanaqcá ro'onatağatec qalağayé rsotauec. Qalaýé laie, ye 80% nam sheğauapí travestis trans qaicá ca napağat'talec nam nachalatağac taq, ra laloq nec himmavec nam ndotapeguet, na qanquitegá na chalatağac ye 35 ví'í, ramayé laiñegueshec nam sonaqtá'a uasheguemec enauac 71 taq na 79 ví'ípí na nachalatağac.

Nache io'oqt'ta', nache, nam himmavec na traveesti trans qailotapigué taq choğorá' qaicá na enec nam sheğao' yo'oqcheguí (ena'am na chalatağac, pağaguenagac, onatağanağac, cam nma'té) nam laguelec na cheqa'guepí no'onec, nam ua'agué qalaqaec ra qaieguetec nam ueta'api nache saishet ra onağaec ra uo'opi.

Na no'oneguc na laiepi nam cheqa'gué taq na nÿot'ta'a ena'am ye qailotagui iağasolec nampi políticas públicas. Qaimağalec nam Estado

Na qiaiecnagañauá' nam laiepi nam cheqa'gue taq nam nÿot'ta'a nachená na qalapağñé na gobierno ra qaiá'auağañé ra egó' nacheyé ra etec nam io'ot taq napi políticas públicas nache qilaequé na ra eta'apí ra nacheetc taq na enec ra himmata'a himmavec. Nache etec na ñlatağac ra qoian nam qaytauanec ñem Estado namayé alpipi taq na LGBTI+ taq na qanauağağasheguem nam sonaqtá'a ra nache etec taq ialegue'ua', cam ua'gué ca lma' ra ishet maische nquiguc himmavec nam tağa'gué lapağañé nam nachalatağac nache rsovec.

Na República Argentina ueto'ot na qoioqtec lleguc nam yo'qchegue n'uat'toğonağac nam enecpí ra na alpipi taq na LGBTI+ taq na ua'va'gué ra nachená na institucionalidad nam cheqa'gue nam sonaqtá'a país. Nam Legislacion noğonec nam pa'atec vi'ipí, n'naectegué' qaiá'an ra ñeguc ra qanayeguelec nam ncuen'natağa na politica nache liepi nam Poder Ejecutivo nam himmavec na pa'atasheguem, egó' iachañá ñem Estado argentino ra nachená uichiguiñá na natağalá' nache qanqueğatecpí enauac nam ueta'a ra nacota'apí ra nacheyé qai'ot'tec cheqa'gué taq nÿot'ta'a.

So 10 de diciembre de 2019, qaiavo'ó so ua'auñé Ministerio de la Mujeres, Géneros y Diversidad na cheqa'gue togoshec nam República Argentina iasağalec ra maiche io'ot poitica ra qanochenağasheguem napi políticas na cheqa'gué. Som ua'ava'gué ra qaiavo'ó ñe Gabinete de Transversalidad de las Políticas de Género nache nalotá' napi onolecta na nquí'í ra nalo'ot na naloqñec ra qoianasheguem qiaiecnavo taq ra qaiá'añaqchet na Institucionalidad Ita'araec, qaramtá taq ia'agasoğolec nam ntavanağanağac nam enecpí ra himmavecpi.

Qiaiecnavó nam maleté neric na cheqa'gué taq na nÿot'ta'a nam gobierno nache ialeguet napi qaiavo'ó na onolec organismo ñağatenpí, ena'am na onolec ministerio. Napi políticas públicas hishet ra nacheyé, egó' etec, qaimañá ra qanachen'nec na área de gobierno, taq qiaiecná'api, ncuen'natağa ra nacheyé ia'agasoğolec, nache qailotagui ra qaiaqñec ye "ADN" napi instituciones taq qoiec'chegui ta himmavec ra rtauanağan na estatales ra io'otpi na qailotagui cheqa'gué taq nÿot'ta'a.

Nam esá qoiecnapec qanauağağasheguem nam sonaqtá'a taq nam natağac taia'gué ra mağó na uetasheguem eta'apí taq na justicia nache nashe'lae naco'nae na laia'nec ñe Estado ra ialecnauó nam latağac ñe organización ra laié na cheqa'gue taq nÿot'ta'ae. Nam naigui nanenñé na lueguelec na lme'nağanağac ia'agasoğonec na namayé qailotagui, ra etec, qailecnavó nam eteam nam política pública taq na onoleta'a ialeguevó na estatal nache qanaloqten ra iachavec na ueto'ot napi lsatağac ra qano'chenará cam iauat'tavec ra saq'ena'a yem napi cheqa'guepí.

Himmavec nam nqaec ra qaiãasogolec taq taia'gué na nquigisheguem na nataãac ñe Estado ra naguí sonaqtá'a qolaqtalegué', taq nam movimientos feministas taq na nÿot'ta'a qaÿaÿaten ra qaianñé taq qan'llañé na nanet'tañé maleté pública, nache egó' qaieguen ra ishet jecpí ra eta'apí taq nam enecpi ualec na io'oqchegui nanet'talec taq qaramchegui qanauaãaãaãasheguem na Argentina ra shenaqtá, erapí naãa ra shenaqtapeguéc nam sheãauapi ueto'otpi na ena'ampi quitaãacpi taq nameta'api enecpi.

Pa'atec na'aqtec

Qolaqte'gue' nam saqaloc qalaq qaramtá so qarquevoğoc nache so ua'auchiguiñé lleguec ra colesop na mashe nerecpi qalaq na cheqa'gué taq nam naiguipi pa'achiguiñe. Ra locaec nam nerecpi uetalec qalağayé shenaqta ra analoqten ra etec himmavec nam onatağanağat qaiven ra ishet qaiasaq nam nqui'ic ra uo'ó ca onole ra "esap" nam sonaqtá'a taq natağacpi raa egó' qomi' ýapağaguenpi nam saqta'ague ra seme'naq nam al'uá taq ra, saqal'she'gue so qalota samaye, nache qaiá'ará ena'am ra onolec ra ishet.

Anÿotec, analağa'ñé na mashe netasheguem taq anasoğolá' cam lleguec na laiepi ra nacota'api nache etec'ýae nam ñe'eguetec ra ndotec ra nacheye ra qaishetamá ra s'ota' nam qarnatağanağac. Nam no'onatec nerec uetalec nam pa'atec ra qaÿogichigui som n'natağanağac taq qaiÿağanegue himmavec ra qanmitaeque na ralağaecpi latağac ra qaila'a nam al'uá, nam laiepi na'aetepi, qienec som locaec nerecpi, onolec ra qaishetá ra qailotagui nam l'láq ra egó' ueta'gue qoiot'ta'che nam qalota ra qaieguelağalaec qoiogó'ñé ra hive'lec nam onolec taq iasoğogat nam laiepi taq ra onolec ra etec ra ua'auta'gué ra sonaqtá'a país ra nachená esá nache ianagui nam etec.

Ra qaitağaÿağan nam nerecpi nache, uetalec himmavec, na mağasoğoic ra ialectauó: cha'ye ñe Estado ueto'ot na lamağasonağac taq ia'amaqchet na enecpi na hmmavecpi ra nacheyé ra esá ianasheguem nam hivetaeque na chalatağac nam Argentina ram eta'apí hivetaeque nam lasatağac nam himmavecpi.

Nam qaichoğota'gue

Asociación de Mujeres Jueces de Argentina (2006). Manual del Taller “Derechos de la mujer, hacia un cambio de paradigma”, Buenos Aires.

Barrancos, Dora (2004). Sexto Desayuno: Identidad e Identidades. Buenos Aires, Instituto Hannah Arendt.

Barrancos, Dora (2012). “Reflexiones sobre la saga de los derechos políticos femeninos”, en: Estudios Sociales, revista universitaria semestral, año XXII, N° 43, Santa Fe, Argentina, Universidad Nacional del Litoral, segundo semestre.

Beauvoir, Simone de (2011). El segundo sexo. Buenos Aires, Editorial Debolsillo.

Berkins, Lohana (2003). “Un itinerario político del travestismo”. En Diana Maffía (compiladora). Sexualidades migrantes. Género y transgénero. Buenos Aires: Scarlett Press.

Bellucci, Mabel (1992). “De los estudios de la mujer a los estudios de género. Han recorrido un largo camino...”, en Fernández A. (Comp.), Las mujeres en la imaginación colectiva, Barcelona, Paidós.

Berkins, Lohana - Fernández, Josefina (coords.) (2005). La gesta del nombre propio. Informe sobre la situación de la comunidad travesti en la Argentina. Buenos Aires, Ed. Madres de Plaza de Mayo.

Berkins, Lohana (comp.) (2007). Cumbia, copeteo y lágrimas. Informe nacional sobre la situación de las travestis, transexuales y transgéneros. Buenos Aires, ALITT.

Bistagnino, Paula (12/01/2018) Camila Sosa Villada: “Ser trans ya es de por sí una forma de militancia”. Agencia Presentes.

Bosch, Esperanza - Ferrer, Victoria A. y Gili, Margarita (1999). Historia de la misoginia. Barcelona, Anthropos.

Butler, Judith (2006). Deshacer el género. Buenos Aires, Paidós.

Butler, Judith (2018). El género en disputa. Buenos Aires, Paidós.

Cabral, Mauro (2009). “Interdicciones. Escrituras de la intersexualidad en castellano”. Disponible en: <http://www.mulabilatino.org/Interdicciones2.pdf>

Cabral, Mauro - Maffía, Diana (2009). “Los sexos ¿son o se hacen?” en Maffía, Diana (comp.). Sexualidades migrantes. Género y transgénero. Buenos Aires: Librería de las mujeres. Disponible en: <https://programaddssrr.files.wordpress.com/2013/05/los-sexos-son-o-se-hacen.pdf>

Clarke, Cheryl (1988). "El lesbianismo: un acto de resistencia", en Moraga y Castillo (ed.). Esta puente, mi espalda. Voces de mujeres tercermundistas en los Estados Unidos. San Francisco:ISM Press.

Principios de Yogyakarta (2007). Principios sobre la aplicación de la legislación internacional de derechos humanos en relación con la orientación sexual y la identidad de género. Disponible en:<http://yogyakartaprinciples.org/principles-sp/about/>

De Pizan, Christine (2001). La ciudad de las damas. Madrid, Ediciones Siruela.

Dirección General de Cultura y Educación. Curso Equidad de Género y Escuelas Democratizadoras. Gobierno de la provincia de Buenos Aires.

Fabbri, Luciano (2013). Primera parte: Opresión de Género y Hegemonía Patriarcal "Apuntes sobre el feminismo y construcción de poder popular". Argentina, Puño y Letra Editorialismo de Base. Disponible en: <https://nucleodegenerounr.files.wordpress.com/2013/03/luciano-fabbri-apuntes-sobre-feminismos-y-construccic3b3n-de-poder-popular.pdf>

Faur, Eleonor (2008). Desafíos para la igualdad de género en la Argentina. Buenos Aires, Programa Naciones Unidas para el Desarrollo - PNUD.

Federman, Natalia [et.al.] (2014) Construyendo instituciones sensibles al género: fuerzas policiales y de seguridad. Ciudad Autónoma de Buenos Aires, Ministerio de Seguridad de la Nación.

Fraser, Nancy (2011). Dilemas de Justicia en el Siglo XXI. Género y globalización. Palma de Mallorca, Universitat de les Illes Balears.

Haraway, Donna (1991). Ciencia, cyborgs y mujeres. La reinención de la naturaleza. Madrid, Cátedra, Universitat de Valencia e Instituto de la Mujer.

ILANUD (2002). Programa Regional de Capacitación contra la Violencia Doméstica. Violencia de género, derechos humanos e intervención policial. San José, Costa Rica. Oficina del Alto Comisionado de Derechos Humanos para las Naciones Unidas 2002.

INDEC, INADI (2012). "Primera Encuesta sobre Población Trans 2012: Travestis, Transexuales, Transgénero y Hombres Trans. Informe Técnico de la Prueba Piloto", Municipio de la Matanza. Septiembre 2012.

INDEC (2020). Dossier estadístico en conmemoración del 109° Día Internacional de la Mujer.

Instituto Nacional de las Mujeres (2019). Primeros pasos. Inclusión del enfoque de género en educación inicial. Ministerio de Desarrollo Social. Uruguay.

Jelin, Elizabeth (2010). Pan y afectos. La transformación de las familias. Versión revisada y aumentada. Buenos Aires, Fondo de Cultura Económica.

Kimmel, Michael (1997). "Homofobia, temor, vergüenza y silencio en la identidad masculina" en Valdes y Olavarria (Comp), Masculinidades. Poder y Crisis, ISIS Internacional, Edición de Mujeres N 24, FLACSO-Chile.

Lucio, Mayra (03/05/2018). "Diana Sacayán, una vida enfrentando al odio". Que viva la patria.

Máscolo, Tomás (05/02/2018). "Yo soy Lohana Berkins, travesti": a dos años de la muerte de una mariposa. La Izquierda Diario.

Millet, Kate (1970). Política sexual. España, Ediciones Cátedra.

Ministerio de Economía (2020a). Las brechas de género en la Argentina Estado de situación y desafíos. Disponible en: https://www.argentina.gob.ar/sites/default/files/las_brechas_de_genero_en_la_argentina_0.pdf

Ministerio de Economía (2020b). Los cuidados, un sector económico estratégico. Medición del aporte del Trabajo doméstico y de cuidados no remunerado al Producto Interno Bruto. Disponible en: https://www.argentina.gob.ar/sites/default/files/los_cuidados_-_un_sector_economico_estrategico_0.pdf

Ministerio de las Mujeres, Géneros y Diversidad de la Nación (2020). Plan Nacional de Acción contra las Violencias por Motivos de Género 2020-2022. Disponible en: https://www.argentina.gob.ar/generos/plan_nacional_de_accion_contra_las_violencias_por_motivos_de_genero

Ministerio del Interior (2020). Observatorio Político Electoral. Participación política de las mujeres. Disponible en: <https://www.argentina.gob.ar/interior/observatorioelectoral/analisis/mujeres>

Ngozi Adichie, Chimamanda (2014). Todos deberíamos ser feministas. Barcelona, Literatura Random House.

ONU (1995). Informe de la Cuarta Conferencia Mundial sobre la Mujer. Disponible en: https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/csw/bpa_s_fi_nal_web.pdf?la=es&vs=755

Pecoraro, Gustavo; Ferraro, Maximiliano (2016). Acá estamos: Carlos Jáuregui, sexualidad y política en la Argentina. Buenos Aires, Legislatura de la Ciudad Autónoma de Buenos Aires.

Preciado, Paul (2019). Un departamento en Urano. España, editorial Anagrama.

Radi, Blas (2019). "Políticas del conocimiento: hacia una epistemología trans*". En López, Mariano: Los mil pequeños sexos. Intervenciones críticas sobre políticas de género y sexualidades. Sáenz Peña (Argentina): EDUNTREF.

Revista Nuestra Causa, Nº 2, 10 de junio de 1919, págs. 28-30; en Edit Rosalía Gallo, Nuestra Causa, Revista mensual feminista 1919-1921, Buenos Aires, Instituto de Investigaciones Históricas Cruz del Sur, 2004.

Luna, Hugo (01/06/2016) Susy Shock: “Hay toda una generación que está poniendo su propia voz”. Riberas. Disponible en: <https://riberas.uner.edu.ar/susy-shock-hay-toda-una-generacion-que-esta-poniendo-su-propia-voz/>

Rubin, Gayle (1975). “The traffic in women: notes on the political economy of sex” en: Rayna R. Reiter (ed.). Toward an anthropology of women. Nueva York: Monthly Review Press.

Scott, Joan (2002). El género: una categoría útil para el análisis. *Op. Cit.* Revista Del Centro De Investigaciones Históricas, (14), 9-45. Disponible en: <https://revistas.upr.edu/index.php/opcit/article/view/16994>

Solnit, Rebecca (2015). Los hombres me explican cosas. España, Editorial Capitán Swing.

Subsecretaría de Género y Diversidad Sexual de la provincia de Buenos Aires (2019). Perspectiva de género y diversidad sexual en educación y derechos humanos. La Plata. Secretaría de Derechos Humanos de la provincia de Buenos Aires.

Susy Shock (2011). “Yo, monstruo mío”. Poemario Trans Pirado. Buenos Aires, Ediciones Nuevos Tiempos.

TÉLAM (19/08/2020). El orgullo por la diversidad sexual como respuesta política, uno de los legados de Carlos Jáuregui.

Wollstonecraft, Mary (2005). Vindicación de los derechos de la mujer. España, Editorial ISTMO.

Woolf, Virginia (2019). Un cuarto propio. Buenos Aires, Editorial Booket.

Traducción realizada por el Centro Universitario de Idiomas de la FAUBA.

Lo'onatac na na'aqteguac na Centro Universitario de idiomas cheqa'ua ñe FAUBA.

Edit.
mingeneros

COLECCIÓN
XYZ

editorial@mingeneros.gob.ar

Direcciones

Balcarce 186, 6° piso,
C1064AAD

Av. Paseo Colón 275, 5° piso
(mesa de entrada),
C1063ACC

Teléfono

+54 943429010 / 7079
(Recepción Paseo Colón)

Entre Ríos 181, 9° piso,
C1079ABB.

Cochabamba 54,
C1064ACA.

MinGenerosAR

**primero
la gente**

Ministerio de las Mujeres,
Géneros y Diversidad
Argentina

ISBN 978-987-47999-2-0

9 789874 799920